

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra asijských studií

BAKALÁRSKA DIPLOMOVÁ PRÁCA

**Modernizácia v Japonsku zobrazená v dielach Tanizakiho Džun'ičiróa
v konfrontácii s tradíciami**

Modernization in Japan Described in the Works of Jun'ichirō Tanizaki in Confrontation
with Traditions

Olomouc 2008

Csilla Battaová

Vedúci diplomovej práce: Mgr. Sylva Martinásková

Prehlasujem, že som diplomovú prácu vypracovala samostatne a uviedla všetky použité
pramene a literatúru.

Olomouc, 11. 4. 2008

Csilla Battaová

.....

Anotácia

Cieľom diplomovej bakalárskej práce je pozrieť sa hlbšie na vplyv Západu na japonskú spoločnosť a zároveň poukázať na problém jeho stretu s tradíciami, na základe rozboru vybraných diel moderného japonského autora Tanizakiho Džun'ičiróa. Autor vo svojich dielach úlohu predstaviť novodobého Japonca dáva často do rúk ženských postáv, akými sú aj Misako, Taeko a Sacuko, z diel *Ti, ktorí raději kopřivy*, *Sestry Makiokovy* a *Deník bláznivého starce*. Analyzovaním týchto žien a ich okolia sú vyzdvihnuté hlavné zmeny v myslení, chovaní a v zjavu. Zároveň sú tieto prvky konfrontované s japonskými zvykmi a tradíciami. Z výsledkov vyplýva, že kým tieto dva smery nesplynuli do prirodzenej formy, spôsobovali zásadné problémy v japonskej spoločnosti.

Kľúčové slová: modernizácia, tradície, Západ, Východ, japonská spoločnosť, Tanizaki Džun'ičiró

Ďakujem vedúcej diplomovej práce, Mgr. Sylve Martináskovej za cenné rady, ako aj za ochotu a čas venovaný mojej práci.

Obsah

Úvod.....	6
1 Historické pozadie.....	8
1.1 Prvé stretnutia s Európanmi a osud kresťanstva v Japonsku.....	8
1.2 Cesta k izolácii.....	9
1.3 Násilné otvorenie zeme a modernizácia.....	10
2 Modernizmus a zahraničné vplyvy.....	11
3 Tanizaki Džun'ičiró (1886 – 1965).....	13
3.1 Jeho mladosť a prvé stretnutie so Západom.....	13
3.1.1 Počiatočná tvorba.....	15
3.2 Život a tvorba po veľkom zemetrasení.....	16
3.3 Diela napísané po druhej svetovej vojne.....	18
4 Zobrazenie modernizácie a jej konfrontácia s tradíciami – rozbor vybraných diel.....	18
4.1 Ti, kteří raději kopřivy (<i>Tade kuu muši</i> , 1929).....	19
4.2 Sestry Makiokovy (<i>Sasame juki</i> , 1943 – 48).....	22
4.2.1 Charakteristika sestier.....	24
4.2.2 Sačiko (charakteristika postavy).....	25
4.2.3 Jukiko (charakteristika postavy).....	27
4.2.4 Taeko (charakteristika postavy).....	29
4.2.5 Ďalšie prejavy modernizmu v románe.....	35
4.3 Deník bláznivého starce (<i>Fúten ródžin nikki</i> , 1961).....	37
4.4 Porovnávanie Taeko so Sacuko z diel Sestry Makiokovy a Deník bláznivého starce.....	40
4.4.1 Stručné predstavenie dvoch žien.....	40
4.4.2 Porovnávanie dvoch hrdiniek na základe ich vzťahu k mužom.....	41
4.4.3 Porovnávanie z hľadiska nezávislosti.....	43
4.4.4 Zábava, spôsoby akými sa Taeko a Sacuko odreagujú.....	44
Záver.....	46
Resumé.....	48
Zoznam použitých prameňov a literatúry.....	49

Úvod

Cieľom tejto práce je pozrieť sa hlbšie na to, aký vplyv mal Západ na japonskú spoločnosť, predovšetkým analyzovaním literárnych diel moderného japonského autora Tanizakiho Džun'ičiróa. Chcem poukázať na moderné prvky, ktoré sa v jeho dielach prejavujú na chovaní sa postáv, na ich spôsobu života, a nie v poslednom rade, v ich myslení.

Postupom dejín Japonsko absorbovalo mnohé cudzie vplyvy v oblasti technológií, zvykov, foriem umeleckého vyjadrenia. Integrovaním zahraničných prvkov si vytvorilo unikátnu kultúru. Dnešný japonský spôsob života je zmesou tradičnej kultúry ovplyvnenej Áziou a modernej západnej kultúry.

Od otvorenia zeme na začiatku éry Meidži (1868 – 1912) mnoho Japoncov prežívalo svoju mladosť v šoku, dojatí, ohromení, dokonca boli fascinovaní tým, čo videli, alebo vedeli o západnej civilizácii (Európa a Amerika). Po tomto poblúznení však získali späť svoje sebaovládanie a opäť sa vrátili ku svojim koreňom. Tento cyklus sa opakoval za sebou tak často, že zjavne poznačil mnoho umelcov a intelektuálov. Pre mnohých z nich táto púť na Západ, či už psychická, alebo fyzická, bola cestou na ktorej urobili prvé kroky k zrelosti. Samozrejme, jeho vnímanie sa časom menilo a líšilo u každého z nich. Každopádne predstava Západu u Japoncov nabrala mnoho tvarov a odtieňov, takisto ako u Európanov predstavy o Japonsku a všeobecne o Ďalekom východe.

Záujem o danú tému vo mne vzbudili prednášky doktorky M.G. Vienny, na univerzite La Sapienza v Ríme, o modernej japonskej literatúre. Pôvodný názov mojej práce mal byť *Vplyv Európy na Japonsko na prelome 19. a 20. storočia (ako sa prejavuje v modernej japonskej literatúre 20. storočia)*, neskôr som sa však rozhodla zamerať sa výhradne na Tanizakiho. Jednak kvôli dobrej dostupnosti jeho diel aj v českom preklade, jednak kvôli tomu, že ma najviac zaujal práve jeho štýl, v ktorom čitateľovi priblíži tento konflikt.

Najprv chcem danú problematiku osvetliť stručným prehľadom japonských dejín od doby, keď sa táto zem prvýkrát dostala do kontaktu s Európou, až do prelomu 19. a 20. storočia (kapitola 1.); zároveň objasniť aj vývoj literatúry pod vplyvom nových ideí, ktoré so sebou modernizácia prinášala (kapitola 2.).

V ostatných kapitolách sa zaoberám už výhradne Tanizakim Džun'ičiróom a rozborom jeho diel. V tretej kapitole sú podané základné informácie o jeho živote a tvorbe. V štvrtej kapitole sa zaoberám rozborom konkrétnych diel, ktoré po ich prečítaní som analyzovala z hľadiska stretu tradícií a modernizácie (*Ti, kteří raději kopřivy;* *Sestry Makiokovy;* *Deník bláznivého starce*). Diela v práci som zoradila podľa roku vydania.

Ako najväčší zdroj informácií mi poslúžila kniha Donald Keene: *Dawn to the West*. Ako vo vypracovaní všeobecného literárneho prehľadu obdobia modernizácie v Japonsku, tak aj v pochopení života a diel Tanizakiho Džun'ičiróa. V kapitole zaoberajúcou sa historickým pozadím mi poslúžila predovšetkým kniha Zdeňky Vasiljevovej, *Dějiny Japonska*. Ďalej som čerpala z príspevkov do monografií vyššie spomenutého autora, zo skrípt M. Nováka: *Japonská literatura*, ako aj z internetových stránok. Zaujímavým zdrojom informácií bola kniha, ktorej autor posielal cestopisné reportáže do maďarských novín z rôznych kútov sveta (Izsóf Alajos. *Túl a nagy vizeken /Za velkými vodami*). V Japonsku sa zdržiaval v období krátko po reštaurácii Meidži (1868), a tak som mala možnosť čítať o zážitkoch a názoroch Európana, ktorý sa ocitne v zemi, ktorá sa v krátkom období zmení od základov.

Keďže moja práca je založená na rozbere literárnych diel, k vytvoreniu jej hlavnej časti mi poslúžili Tanizakiho novely a romány dostupné aj v našich knižniciach. České preklady som si vybrala jednak kvôli dobrej dostupnosti, jednak z dôvodu, že k rozboru diela je potrebné jeho text dobre pochopiť, a to je možné len v prípade, ak čitateľ na dostatočnej úrovni ovláda jazyk, v ktorom číta.

1 Historické pozadie

Pred tým, než sa začnem zaoberať s hlavnou témou tejto práce, by som sa chcela venovať historickému pozadiu modernizácie a pokúsiť sa osvetliť jej vplyv na japonskú spoločnosť. Pretože, v istom zmysle slova, práve tieto udalosti určili aj vývoj modernej japonskej literatúry.

1.1 Prvé stretnutia s Európanmi a osud kresťanstva v Japonsku

V 16. storočí bolo Japonsko pomerne zaostalou krajinou v porovnaní predovšetkým s Európou a Amerikou. Vládla v nej feudálna anarchia, sprevádzaná občianskymi vojnami a kvôli vysokým daniam častými vzburami roľníkov. Neexistovala silná ústredná vláda, ktorá by mala túto situáciu pod kontrolou. V tomto období prišli do Japonska prví Európania.

V roku 1543¹ sa k brehu pri Tanegašime priplavili náhodou dvaja Portugalci. Táto udalosť mala veľmi značný vplyv na dejiny tejto krajiny. Portugalci totiž vycítili možnosť obchodovania s touto zatiaľ neznámou zemou a čoskoro sa sem opäť vrátili.

Predstavili Japoncom rôzne vynálezy, ktorým podobné ešte nikdy nevideli. Boli fascinovaní hodinami, najviac však európskymi puškami a mušketai. Napriek tomu, že pušný prach už poznali od Číňanov, až teraz si uvedomili, aké účinné zbrane sa dajú vyhotoviť na jeho základe.²

Samozrejme, z Európy neprišli len moderné predmety, ale aj nové ideové vlny. Medzi prvé patrilo šírenie kresťanstva. Po istom čase však jezuitskí misionári už neboli vítaní. Totiž u konzervatívnych kruhov japonskej spoločnosti nebolo priaznivé ich učenie, ktoré sa príliš líšilo od ich náboženstva. Oni sa hnali za predstavou zjednoteného štátu, v ktorom aj viera je jednotná, a do tohto konceptu sa nehodilo nijaké iné učenie. Kresťanstvo sa však stále viacej rozširovalo a čím ďalej, tým bolo ohrozujúcejším nepriateľom japonských autorít. Prvý protikresťanský edikt vydal v roku 1587 Tojotomi Hidejoši, daimjo v období *senjoku* (krajiny vo vojne), ktorý zjednotil Japonsko. Ale

1. Pozn.: Táto udalosť sa ťažko datuje presne, pretože európske pramene uvádzajú rok 1542, japonské 1543.

2. VASILJEVOVÁ, Zdenka. *Dějiny Japonska*, 1986, s. 239

vtedy ešte mohli vstúpiť kresťania na toto územie kvôli obchodovaniu . Prvé popravy sa začali v roku 1596 a pokračovali v tom aj jeho nástupcovia, Tokugawa Iejasu a Tokugawa Iemicu.³

Po tom, čo bolo popravených posledných 40 000 kresťanov v Šimabare a zmasakrovaná posádka portugalskej lode, ktorá v roku 1640 priplávala do Nagasaki, pri hlavách vyslancov bola postavená výhražná tabuľa s nasledujúcim nápisom: „Pokým bude slnko zahrievať Zem, nech nie je žiadny kresťan tak odvážny, aby prišiel do Japonska; (...) zaplatí za to svojou hlavou.“⁴

1.2 Cesta k izolácii

V rokoch 1633 – 1639 vláda Tokugawu Iemicu vydala mnoho nariadení, ktoré zakazovali Japoncom cestovať do zahraničia. Spálili aj vlastné veľké lode, aby nikoho ani nenapadlo porušiť zákon. Komu by sa to predsalen podarilo, ten sa nemohol vrátiť, pretože sa stal kriminálnikom a hrozilo mu sťatie hlavy. Pozdĺž pobrežia bola postavená stráž a v prípade, že zahliadli zahraničnú loď, okamžite zajali jej posádku a plavidlo zničili. Keby chytili kresťanského kňaza, toho by bez váhania popravili. Aj tí Japonci, ktorí boli podozrievaní, že sú v kontakte so zahraničnými kresťanmi, sa zahrávali so životom.⁵

Jedinou výnimkou z tohto krvavého ediktu bolo Holandsko. Protestantským holandským obchodníkom bolo povolené, aby pristáli na umelo vytvorenom ostrovčeku Dedžima v nagasackom zálivu. Avšak aj oni boli pod neustálym dozorom, s tamojším ľudom mohli naviazať kontakt výhradne na základe povolenia. Mali zakázané preukázať aj najmenšie znaky kresťanstva a po príchode museli šliapnuť na *fumie*⁶.

Podarilo sa docieľiť, že v období tokugawského šogunátu (1600 – 1868) Japonsko bolo v pozícii takmer úplne izolovaného štátu. Hrozilo, že ak otvoria prístavy, dôjde k oslabeniu moci samurajov a šógunov.⁷

3. VASILJEVOVÁ, Zdenka. *Dějiny Japonska*, 1986, s. 240-241

4. MINÁR, Peter. **Modernizáciu Japonska z rokov 1543 – 1889 možno prisúdiť Európanom.**
<http://beo.sk/historia/36-t/273-modernizaciu-japonska-z-rokov-1543-1889-mozno-prisudit-europanom>

5. IZSÓF, Alajos. *Túl a nagy vizeken*, 1916, s. 214

6. Pozn.: *fumie* - posvätné obrazy, zvyčajne doska do ktorej bola vtačená tvár Krista alebo Márie Panny.
Doslovný preklad znamená: obraz na šliapanie.

7. VASILJEVOVÁ, Zdenka. *Dějiny Japonska*, 1986, s. 242 – 257

1.3 Násilné otvorenie zeme a modernizácia

Po približne 250 ročnom uzavretí, v roku 1853 pristála u Eda misia admirála Matthewa Calbraitha Perryho. Prišiel s prosbou americkej vlády, aby Japonsko otvorilo svoje prístavy k obchodovaniu so Spojenými štátmi. Trvalo mu mesiace, kým sa mu podarilo dosiahnuť svoj cieľ. Japonsko sa bálo, že v prípade odporu by obchodovanie vynútili vojenským násilím, a preto v záujme udržaniu dobrých vzťahov s prosbou súhlasilo. V roku 1854 v Kanagawe (dnešná Jokohama) Japonsko a Spojené Štáty konečne podpísali zmluvu o vzájomnom obchodovaní. Dohoda garantovala mier a priateľstvo medzi dvoma štátmi, otvorenie dvoch prístavov pre americké lode (Šimoda a Hakodate), pomoc zo strany Japonska americkým loďom stroskotaným na japonskom pobreží a obchodovanie, avšak v obmedzenej miere.⁸

Admirál Perry zbúral bariéry, ktoré rozdeľovali Japonsko od ostatného sveta. Nie všetci však privítali toto rozhodnutie s nadšením. Najmä samurajovia sa báli, právom, že táto zmena zníži ich status v spoločnosti.

Príchodom Američanov a Európanov nastala v Japonsku éra obrovských reforiem – obdobie Meidži („osvietená vláda“). Krajina sa začala rozvíjať neuveriteľnou rýchlosťou. Vtedy približne 30 miliónový národ ako keby z jedného dňa na druhý preskočil všetky stupne vývoja a dostal sa na takú technickú úroveň, na ktorú sa európska civilizácia dopracovala za vyše dvetisíc rokov.⁹

Komunikácia a spolupráca s vyspelejšími európskymi krajinami a Amerikou sa zintenzívnili. Do týchto zemí boli vysielaní Japonci, ako aj do Japonska boli pozývaní západní vedci. Slúžilo to k lepšiemu pochopeniu fungovania rôznych inštitúcií. S veľkou rýchlosťou sa zdokonaľovali takmer vo všetkých oblastiach vedy a techniky. V sedemdesiatych rokoch 19. storočia došlo k mnohým zmenám. Vzniklo telegrafické spojenie, ministerstvo vzdelávania, pošta, vybudovali sa železničné dráhy, začali vychádzať prvé japonské noviny, došlo k spočítaniu ľudu a k finančnej reforme, bol prijatý západný kalendár, atď. Vzorom pre všetkých bola cisárska rodina, ktorá sa začala obliekať do západných odevov.¹⁰

Reformy znamenali predovšetkým vytvorenie konštitučnej vlády a západných

8. VASILJEVOVÁ, Zdeňka. *Novodobé dejiny Japonska (1868 – 1951)*, 1964, s. 12

9. IZSÓF, Alajos. *Túl a nagy vízeken*, 1916, s. 220

10. <http://beo.sk/historia/36-t/273-modernizaciu-japonska-z-rokov-1543-1889-mozno-prisudit-europanom>

legálnych a politických inštitúcií. Jednou z najvýznamnejších reforiem bolo zavedenie povinného všeobecného školského vzdelania. Oddelili sa mužské a ženské verejné kúpele. Novou ideou bolo až prílišné kopírovanie všetkého, čo je západné, t. j. európske, alebo americké. V roku 1889 bola prijatá ústava, ktorá bola vypracovaná podľa západného vzoru. Týmto bola v podstate dovŕšená modernizácia Japonska.¹¹

Pochopiteľne najviac sa rozvíjali veľkomestá, kde sa nachádzala väčšina cudzincov. Vidiek na tom bol oveľa horšie. Pretože modernizácia v Japonsku neprešla prirodzeným spôsobom z vnútra, ale presne naopak, tento kontrast bolo ešte dlho cítiť.

Postupne však pochopili, že nie všetko musí byť dobré, čo je cudzie a moderné. Treba si zachovať aj tradície ich vlasti. Opäť si začali ceniť svoje hodnoty, ale samozrejme nezavrhlí ani nové zvyky. Rodinné putá boli nepretržite silné, čo sa preukázalo aj v práci, kde podriadení hľadeli na ich vedúceho ako keby na otca, a naopak, vedúci na zamestnaných ako na svoje deti.

Medzi najväčšími pozitívami modernizácie patrí rastúci záujem o vzdelanie a spoznanie rôznych kultúrnych potrieb, akými boli hollywoodske filmy, nové športy, rádiá a podobne.

2 Modernizmus a zahraničné vplyvy

Modernizácia v Japonsku mala veľký vplyv takmer na všetky oblasti života. Výnimkou nie je ani literatúra.

Väčšina literárnych diel napísaných po Reštaurácii Meidži je považovaných za moderné z rôznych dôvodov: zaoberajú sa so súčasnou tematikou, používa sa štýl, alebo literárna technika dovtedy neznáma, alebo jednoducho pre zjavne cudzí spôsob vyjadrovania. Najľahším a zároveň najefektívnejším spôsobom ako sa zoznámiť s modernou literatúrou bolo prepožičanie. Začiatkom tohto nového obdobia sa najviac rozvíjala prekladateľská literatúra. Práve preto ďalší vývoj japonskej literatúry bol ovplyvnený predovšetkým európskou literatúrou písanou začiatkom dvadsiateho storočia. Najväčšími vzormi boli Dostojevský, Nietzsche, Joyce, Proust a ďalší významní európski autori.¹²

11. EJDUS, Ch. T. *Novodobé Japonsko: Stručný nástin nových dejín Japonska*, 1959, s. 45 – 48

12. KEENE, Donald. *Dawn to the West: Japanese Literature in the Modern Era*, 1984, s. 629

V modernistickej literatúre spisovatelia zámerne vnášajú do svojich diel netradičné kvality, väčšinou pomocou experimentálnych techník. Modernizmus ako literárny smer v Japonsku sa zvyčajne odvodzuje od talianskeho futurizmu na začiatkoch dvadsiatych rokov 20. storočia. Tento vplyv vyevoval mätúcu, často nezrozumiteľnú poéziu, občas označenú ako surrealistickú, alebo dadaistickú. Našli sa aj prozaici, ktorí nezávisle od ostatných experimentovali na základe poznatkov zahraničnej literatúry. Po čítaní diel Oscara Wilda a Friedricha Nietzscheho, Sató Haruo písal diela, ktoré sú značne modernistické, avšak nijak špecificky sa nemôžu spájať ani s jedným z európskych spisovateľov.¹³

Prvé systematické použitie modernistických techník vo fikcii sa objavuje v dielach členov *Šinkankakuha* (Škola nového vnímania), predovšetkým u Jokomicu Riičiho. Je u neho značne cítiť vplyv Marcela Prousta a Jamesa Joyca. Ešte hlbšie boli ovplyvnení Joyceom členovia *Šinširigakuha* (Nová psychologická škola), ktorú viedol Itó Sei. Itó Sei nielenže preložil *Ulysses*, ale písal eseje na chválu Joyca, ktorého nazýval svojim majstrom. Hori Tacuo bol hlboko dotknutý Proustom. Modernistické prvky sa nájdu aj v dielach Kawabata Jasunariho, aj keď je predovšetkým známy ako spisovateľ s čisto japonskými tradíciami.¹⁴

Až na zopár básnikov, väčšina autorov sa vrátila k japonským tradíciám, pretože modernistický štýl síce milovali, ale zdal sa im príliš neskrotný. V podstate všetci japonskí spisovatelia dvadsiateho storočia boli niekde modernistami: preklady (menej často originály) európskej modernej literatúry sa dotkli každého spisovateľa a často priamo imitovali nové stylistické metódy.

Tanizaki Džun'ičiró, najvýznamnejší prozaik modernej japonskej literatúry, ktorého dielo sa stalo symbolom harmonického zjednotenia tradícií a modernosti, neskôr toto obdobie svojej kariéry komentoval ako povrchné, avšak nie zbytočné a neužitočné.

V nasledujúcej kapitole podám niekoľko informácií o živote práve tohto umelca. Hlavnou témou však budú jeho diela, v ktorých sa zaoberá s vyššie spomenutou problematikou.

13. KEENE, Donald. *Dawn to the West: Japanese Literature in the Modern Era*, 1984, s. 630

14. NOVÁK, Miroslav. *Japonská literatura*, 1977, s. 86 – 90

3 Tanizaki Džun'ičiró (1886 - 1965)

Je považovaný za jedného z najvýznamnejších spisovateľov modernej japonskej literatúry. Preslávil sa najmä vďaka svojim novelám. Nenechal sa ovplyvniť rôznymi literárnymi smermi, ale našiel si svoj vlastný štýl. Vo svojich dielach píše o veciach, ktoré ho najviac zaujímajú. V niektorých o súčasnosti, ale keď ju nepovažoval za hodnú toho, aby ju komentoval, radšej sa ponoril do histórie. Je známy predovšetkým ako autor, ktorý dáva do protikladu modernizáciu a tradície, Západ a Východ. Často je témou postava matky, ktorú stratil, alebo postava krutej, ale krásnej ženy. Nie je zriedkavé, že jeho hrdinovia sú posadnutí čudnými sexuálnymi chůtkami. Tieto prvky sa vyskytujú takisto v dielach, ktoré sa odohrávajú v modernej dobe, ako aj v tých, ktorých dej vložil do minulosti.

Na rozdiel od ostatných autorov obdobia, odmietal vo svojich dielach písať o vlastných problémoch a spovedať sa zo svojho duševného života a neuvažoval o svojom živote ako o umeleckom diele, ktoré by malo byť zachytené v jeho tvorbe. Bol často kritizovaný aj kvôli životu, ktorý viedol pred tým, než našiel šťastie v treťom manželstve. Japonskí kritici ho nevedeli zaradiť ani do jednej skupiny súčasných autorov, a preto sa o ňom radšej ani nezmieňovali. Kým vydavateľstvá diela spisovateľov akými boli Sóseki, Akutagawa, Ógai, alebo Dazai publikovali, o Tanizakiho nemali záujem. Napriek tomu je jedným z mála osobností japonskej literatúry, ktoré sa najviac adoptovali zmenám času, ostali verní seba samým, písali takmer za celý svoj život a získali popularitu svetovej miery.¹⁵

3.1 Jeho mladosť a prvé stretnutie so Západom

Narodil sa v Tokiu v 1886. Jeho otec bol majiteľom tlačiarne, ktorú založil Tanizakiho starý otec. Okrem toho podnikal, väčšinou však neúspešne.¹⁶

Tanizaki sa o ňom vo svojich dielach nezmieňoval, neskôr však tvrdil, že po ňom zdedil výnimočnú vernosť k manželke. O to viac písal o svojej matke ako o symbole ženskosti a krásy. Druhý príbuzný, o ktorom písal, bol jeho starý otec. Napriek tomu, že

15. KEENE, Donald. *Dawn to the West: Japanese Literature in the Modern Era*, 1984. 721 s.

16. <http://www.kirjasto.sci.fi/tanizaki.htm>

zomrel keď bol spisovateľ ešte dieťa, veril, že práve po ňom zdedil svoj veľký obdiv a záujem voči ženám.

Na základnej škole bol najlepším žiakom triedy a už ako osemročný dokázal napísať v klasickej čínštine oslavnú báseň o víťazstve Japonska v čínsko – japonskej vojne. Jeho učiteľ, ktorý v ňom spoznal výnimočný talent, si ho vzal pod svoje krídla a oboznámil ho literatúrou Západu a Východu. Neskôr chodil aj do špeciálnej školy pre výnimočne nadaných detí. Napriek tomu, že jeho otec chcel, aby začal zarábať čím skôr, na presvedčenie učiteľa súhlasil s tým, aby pokračoval v štúdiu. O tejto udalosti napísal svoj prvý príbeh (*Šunpú šú roku*), ktorý bol publikovaný v stredoškolskom študentskom časopise. Tanizaki označil toho učiteľa ako osobu, ktorá ho najviac ovplyvnila ako autora, ako aj človeka.¹⁷

Na Tokijskej cisárskej univerzite študoval japonskú literatúru, ale štúdium kvôli finančným problémom musel ukončiť. Napriek tomu sa naďalej venoval literatúre, predovšetkým však svojej vlastnej tvorbe.¹⁸

Tanizaki ako mladý chlapec sa o Západ veľmi nezaujímal. Jeho prvým európskym kamarátom bol Rakúšan, od ktorého sa učil francúzsku konverzáciu. Jeho postava je zobrazená v anekdotickom príbehu *Dokutan* (Nemecký špión, 1915). V diele priznáva, že napriek tejto známosti bol naďalej presvedčený, že východné umenie je cennejšie. Avšak nepopiera, že číta západnú literatúru a že občas mu pripadá obsahovo hlbším, ako podobné japonské diela.¹⁹

Asi o tri roky neskôr si však uvedomil, že jeho vlasť, v ktorej sa nachádzalo viac západných vecí, ako moderných, už pre neho neponúka nič pekného. Preto sa rozhodol o hlbšie preskúmanie európskeho umenia, ktoré považoval o mnoho vznešenejším. Svoj smäd pre krásu začal uhasínať západným umením a čoskoro sa stal závislým. Bol unesený maľbami impresionistov, dojatý živosťou a emocionálnosťou inštrumentálnej hudby. Zrazu cítil potrebu spoznať všetko o európskych krajinách, kde ľudia tvoria také úžasné umenie. Všetko, čo bolo označené ako zo Západu mu bolo krásne, výnimočné. V istom bode dokonca cítil ľútosť nad tým, že sa nenarodil v tej krajine, do ktorej sa túžil byť čo najviac asimilovaným.²⁰

17. KEENE, Donald. *Dawn to the West: Japanese Literature in the Modern Era*, 1984, s. 722 – 723

18. <http://www.reference.com/search?q=junichiro%20tanizaki>

19. KEENE, Donald. *Dawn to the West: Japanese Literature in the Modern Era*, 1984, s. 746

20. KEENE, Donald. *Dawn to the West: Japanese Literature in the Modern Era*, 1984, s. 747

Keďže toto vyznanie môžeme čítať v literárnom diele, pravdivosť týchto citov môže byť znegovaná. Avšak s takou istou vášňou hovorí aj v novele *Čidžin no ai* (Bláznova láska, 1924-25). Posadnutosť hlavného hrdinu Džódžiho Naomim pochádza z jej „nejaponskosti“. Chová sa inak, ma iné charakteristiky, inú povahu, iné črty, dokonca aj jej meno je typické západné, čo vyvoláva dojem exotickosti. Džódži sa hanbí za svoju japonskú tvár a postavu, ľutuje, že sa nenarodil v zemi, ktorú tak veľmi obdivuje. Je to vlastne zhrnutie túžieb po modernite, slobodnej láske a oslobodenie od starých štýlov, v ktorých Tanizaki predtým písal. Odsudzuje decentného a senzitívneho Džódžiho za to, že sa nechá zničiť hrubým chovaním sa servírky. Prvím čitateľom sa to síce nezdalo ako odsúdenie. Boli skôr nadšení postavou *modan gáru* (moderné dievča), ktorá opovrhovala všetkými zvykmi. Vznikol dokonca nový výraz „Naomizmus“ na opis jej povahy.²¹

V istom zmysle slova ide o *watakuši šósecu*²². Tanizaki bol sám fascinovaný svojou nevlastnou sestrou Seiko, ktorá v sebe nenosila japonské charakteristiky, bola európsky tvrdohlavá a rozmanitá. Naopak, ho odpuzovala jeho manželka, ktorá hrala rolu typickej dobrej japonskej manželky.²³

Na istý čas prestal s písaním a začal sa venovať filmu. Tvrdil, že každý film, ktorý bol natočený na Západe, hoci aj krátky alebo hlúpy, je oveľa zaujímavejší, ako súčasné japonské divadlo.²⁴

3.1.1 Počiatočná tvorba

Tanizakiho hlavnými témami v jeho počiatočnej kariére sú: hľadanie matky, posadnutosť ženami a obdiv Západu. Na každú tému písal po poznačujúcich udalostiach v jeho živote akými boli smrť jeho matky, posadnutosť Seiko a neskôr sťahovanie sa do cudzineckej časti Jokohamy v 1921, kde začal viesť západný štýl života. Obliekal sa moderne, dokonca sa naučil tancovať európske tance.²⁵

Dielo, ktorým sa dostal do povedomia, je novela s názvom Tetovanie (*Šisei*, 1910), v ktorom majster tetovania vytetuje na chrbát mladej dievčiny, stávajúcej sa gejšy

21. <http://www.answers.com/topic/naomi-novel>

22. Pozn.: *watakuši šósecu* – subjektívny štýl písania, autor čerpá námet z vlastného, súkromného života.

23. KEENE, Donald. *Dawn to the West: Japanese Literature in the Modern Era*, 1984, s. 746

24. KEENE, Donald. *Dawn to the West: Japanese Literature in the Modern Era*, 1984, s. 747

25. KEENE, Donald. *Dawn to the West: Japanese Literature in the Modern Era*, 1984, s. 749

obrovského pavúka. K tejto ozdobe sa dostane bezvedome, keďže ju pred uskutočnením svojho skutku uspí. Po prebudení si uvedomí, že sa zmenila a stane sa z nej úplne iná osoba. Akási démonická žena, ktorá sa cíti byť mocnejšou a chce si podmaniť každého muža. „Mistře, odhodila jsem již docela svou dřívější nesmělost a bázlivost. Vy jste se stal mou první obětí, že!“²⁶

Ďalšie diela zo začiatku jeho kariéry sú: *Kirin* (Žirafa, 1910), *Šonen* (Mladosť, 1911), *Himicu* (Tajomstvo, 1911), *Ďábel* (*Akuma*, 1912), *O touze po matce* (*Haha o kouru ki*, 1919) a ďalšie.²⁷

Zaujímavosťou je, že nikdy neodcestoval do Európy, kde by sa dostal do priameho kontaktu s touto kultúrou, ale možno práve takto sa v ňom mohla zachovať predstava exotickosti tej ďalekej krajiny. Síce už mal naplánovanú cestu, ale prekázala mu ju udalosť, ktorá značne poznačila jeho život, aj tvorbu. Bolo to veľké zemetrasenie z dňa 1. septembra 1923.

3.2 Život a tvorba po veľkom zemetrasení

Tanizaki paradoxne priznával, že v katastrofe videl aj pozitíva. Dúfal, že po prestavbe Jokohamy sa z nej stane moderné veľkomesto v Západnom štýle, ako sa to stalo v prípade San Francisco. Vo svojich predstavách už videl svoju dcéru, ktorá si konečne bude môcť vyzliecť svoje *obi* a vyzuť ťažké dreváky.²⁸

Po desiatich rokoch však videl, že jeho predpoklady o modernizácii sa ani zďaleka neuskutočnili v takej miere, v akej očakával a pomaly začal strácať nádej. Keď hlavné mesto bolo konečne zmodernizované, všimol si, že už nemyslí na Tokio budúcnosti, ale nostalgicky spomína na staré Tokio.

Tieto pocity však mohli byť ovplyvnené aj tým, že sa presťahoval z Jokohamy do regiónu Kansai, konkrétne do Kóbe, kde bola najväčšia osada ľudí zo Západu v regióne. Chodil s ostatnými obyvateľmi na elegantné moderné bály, ale keď už bolo Tokio dostavené a ostatní sa sťahovali späť do hlavného mesta, on sa rozhodol svoj život

26. TANIZAKI, Džun'ičiró: *Most snů*, 1983, s. 14

27. Pozn.: Diela, ktorých slovenský názov je uvedený v zátvorke, neboli preložené do češtiny/slovenčiny.

28. KEENE, Donald. *Dawn to the West: Japanese Literature in the Modern Era*, 1984, s. 751

naďalej pokračovať v tomto starobyľom meste, kde sa ešte japonské tradície vo veľkom zachovali.²⁹ Skonštatoval, že Západ už poznačil skoro všetko v každodennom živote. Jeho stopy sa nájdu v jedle, na oblečení, alebo v domoch. Dokazoval, že Západ je niečo prvotriednejšie, je na vyššej úrovni ako Orient. Na pomoc často bral spomienky z detstva. Ako dieťa, jediné obrazy, ktoré poznal, boli *ukijo-e*³⁰ a ilustrované knižky. Nikdy ho však ani nenapadlo, že sú pekné. Oveľa viacej ho očarovala maľba Svätej Panny v dome svojho starého otca, ako hociktoré iné budhistické umelecké dielo a nemyslel si, že keby videl sochy v Hórijúdzi, by zmenil názor. Týmto svoje tvrdenie dokázal, keďže dieťa je stále úprimné a často vnímavejšie, ako dospelí, navyše deväť detí z desiatich japonské umenie vnímalo podobne ako on.

Rozdiel medzi dvoma kultúrami charakterizoval tak, že Západ je materialistický, Východ zase špirituálnejší. Poslednú myšlienku podčiarkol faktom, že všetci zakladatelia najvýznamnejších vierovyznaní (Šakjami, Mohamed a Kristus) pochádzali z Ázie.³¹

Veril, že prílivom nových, moderných štýlov postupne zaniknú tie staré japonské. Všímal si totiž ako mladí ľudia, ktorí znamenajú budúcnosť, sa zaujímajú o všetko, čo prichádza z iných kontinentov a pomaly zabúdajú na tradície.

V roku 1929 dokončil svoju novelu *Ti, kteří raději kopřivy* (*Tade kuu muši*) a v roku 1930 dielo *Svastika* (*Mandži*), v ktorom zanechal všetky prvky modernizmu. Nie je síce tradične japonské, ale je písané v ósackom dialekte a forma naratívy pripomína staré Japonsko. Z tohto obdobia by sme mali ešte spomenúť novely ako sú: historická próza *Slepčův příběh* (*Mómoku monogatari*, 1931), romantickolyrická novela *Požaté rákosí* (*Ašikari*, 1932), alebo *Pokus o životopis Šunkin* (*Šunkin-šo*, 1933, po česky 1969), kde sa autor pokúsi o opis života krásnej, slepej, avšak krutej hudobníčky.

29. KEENE, Donald. *Dawn to the West: Japanese Literature in the Modern Era*, 1984, s. 752

30. Pozn.: *ukijo-e* – „obrazy prchavého sveta“ so žánrovou tematikou, vyrábané technikou japonskej drevotlače

31. KEENE, Donald. *Dawn to the West: Japanese Literature in the Modern Era*, 1984, s. 756

3.3 Diela napísané po druhej svetovej vojne

Prechod medzi druhou a treťou etapou jeho tvorby je jeho majstrovské dielo, román *Sestry Makiokovy* (*Sasame juki*, 1942-1948, po česky 1977). Opisuje v ňom úpadok kedysi zámožnej obchodníckej rodiny počas druhej svetovej vojny. V diele sú jemne leštené rozdiely medzi západnou a východnou kultúrou, a problémy, ktoré z tohto rozdielu vychádzajú.

Po druhej svetovej vojne sa Tanizaki Džun'ičiró konečne dožil slávy, ktorú si zaslúžil, a to aj v zahraničí. Najmä vďaka románu *Sestry Makiokovy*. Dostal mnoho ocenení a bol považovaný za najlepšieho autora obdobia. Po vojne napísal ešte niekoľko významnejších diel, ako napríklad psychologická novela *Klíč* (*Kagi*, 1956), v ktorom starnúci profesor „usporiada“ cudzoložstvo svojej manželky, aby uspokojil svoje vlastné sexuálne túžby.³² Podobnou tematikou sa zaoberá aj vo svojom poslednom významnom románe, *Deník bláznivého starce* (*Fúten ródžin nikki*, 1961). Asi najviac cenenou prácou však z tohto obdobia je kratšia próza „Most snů“ (*Jume no ukihaši*, 1959), v ktorom hlavná postava porozpráva príbeh chlapčeka, ktorý musel uveriť, že jeho macocha je jeho ozajstnou matkou, ktorá sa vrátila z dlhej cesty.

Tanizaki naposledy vydýchol v Tokiu, 30. júla 1965 ako 79 ročný úspešný a uznávaný umelec.

4 Zobrazenie modernizácie a jej konfrontácia s tradíciami – rozbor vybraných diel

V celej kapitole sa budem zaoberať rozborom diel Tanizakiho, v ktorých preukazuje na pokrokovosť Japoncov. Zároveň však upozorňuje na fakt, že niektoré nové elementy v japonskej spoločnosti sú v rozpore s tradíciami tohto národa. Tento kontrast pojal vo viacerých svojich novelách a románoch. Medzi ne patria aj *Ti, kteří raději kopřivy*, *Sestry Makiokovy* a *Deník bláznivého starce*.

32. http://www.litweb.net/biography/138/Junichiro_Tanizaki.html

4.1 Ti, kteří raději kopřivy (*Tade kuu muši*, 1929)

Je to příběh manželského páru, který sa nevie odhodlať k rozvodu, napriek tomu, že už dávno nie sú v manželskom vzťahu. Sexuálne sa neprit'ahujú, obidvaja žijú svoj vlastný život. Spájajú ich len dve veci. Syn Hiroši a zvyk, že majú jeden druhého. Práve kvôli zvyku je rozchod taký ťažký. Stále si vymýšľajú nové dôvody, prečo ešte nie je ten vhodný čas, aj keď obidvaja túžia po zmene, po niečom novom, vzrušujúcejšom. Presne tak, ako japonská spoločnosť túžila po veciach cudzích, vzdialených, ktoré ani nepoznali dokonale, ale verili, že by im mohli byť na prospech. Na druhej strane, nemohli len tak opustiť tradície, ktoré chovávali dlhé stáročia. Tým by zapreli seba samých, najcharakteristickejšie črty ich identity. Kaname a Misako tiež predstierajú pred ostatnými ich bezchybný vzťah a iba oni dvaja vedia presne, čo sa skrýva za veľkou farebnou maskou, ktorú nosia.

Títo manželia sú dokonalými predstaviteľmi modernizmu. Bývajú v dome, v ktorom niektoré izby majú zariadené na európsky štýl. Aj kúpeľňu majú veľkú, bielu, svetlú. Táto móda je veľmi odlišná od japonskej. Ako hovorí starý pán, Misakov otec, sú to „... pošetilé evropské výmysly.“³³ Nie je ani najmenej zástancom cudzej kultúry. „Prohlašoval, že všechno, co má evropský nátěr, je nesolidní jako ty západní loutky na drátkách s nepevným trupem.“³⁴ Ťažko by niekto povedal, že kedysi aj on sám holdoval každému novému módnemu výstrelku a tiež obdivoval všetko, čo je západné.

Pár má rovnaký vkus aj v hudbe. Pre nich japonská hudba je monotónna. Viacej sa im páči džez, v ktorej hudobné nástroje hrajú nezávisle od seba, často meniac melódiu. Je to jednoducho vzrušujúcejšie. V podstate odzrkadľuje presne to, čo od života očakávajú.

Čo sa týka jedla, tiež majú obidvaja v obľube západnú stravu. Kaname sa z času na čas poteší veľkým kúskom stejku a podobným európskym pochúťkam. Misako na druhej strane drží rannú diétu a do svojho jedálnička má zaradenú nemeckú paštiku, ako aj európske zákusky. Je zaujímavé, že v domnienke, podľa ktorej je všetko dobré, čo je európske, s cieľom schudnúť, dá prednosť tučnejšiemu jedlu pred japonským, ktoré je známe práve svojimi hodnotnými a menej kalorickými výživnými látkami.

33. Cit.: TANIZAKI, Džun'ičiró. *Ti, kteří raději kopřivy*, 1965, s. 125-126

34. Cit.: TANIZAKI, Džun'ičiró. *Ti, kteří raději kopřivy*, 1965, s. 26

Kaname v istom zmyslu slova nosí v sebe črty Tanizakiho. Zo začiatku je aj on očarený Západom, ale postupne objaví ozajstné hodnoty svojej vlastnej krajiny. Nie je spokojný s tým, čo má. Hľadá dokonalú krásu, a to nielen v každodenných veciach, ale najmä v ženách. Čiastočnú kompenzáciu za zatiaľ neobjavenú vec nájde v západných románoch, hudbe, alebo vo filmoch. Rozdiel medzi východným a západným typom žien vidí v tom, že kým východné typy sú „podivuhodne krehké bytosti a rozplývajú se v slzách muži na kolenou“³⁵, západné muža prinúti, aby pred nimi kľakli, a zbožňovali ich. Preto má Kaname radšej hollywoodske filmy než tradičné divadlo *kabuki*³⁶ zo 17. storočia. Fascinuje ho odlišne vyjadrená sexualita, spôsob ako sa stále viacej odhaľuje ženské telo. Kúsok západnej ženy má v sebe eurázijská prostitútko Louise. Čiastočne je kórejského pôvodu a kvôli tomu má tmavšiu pokožku, ale túto svoju „chybu“ si pochtivo kryje bielym púdom a vydáva sa za Turkyňu. Jej biela pokožka a vedomie, že má v sebe niečo európskeho, je pre muža veľmi zaujímavé. Preto ani nechce, aby si púder zo seba zmyla. Je preňho príťažlivejšou, kým predstiera svoju výnimočnosť. Je vlastne exotickou kombináciou tradičného Východu a moderného Západu.

Druhou takouto exotickou kombináciou je anglické vydanie zbierky poviedok z arabského sveta, *Tisíc a jedna nocí*. Kaname zámerne vyhľadáva príbehy s erotickým nádychom, ktoré sú obohatené aj obrázkami. Anglický jazyk pre neho, západne orientovaného človeka, samozrejme nie je bariérou. Okrem toho, keby ho neovládal, kvôli takejto výbornej knihe by sa ho naučil.

Má veľmi bohatú fantáziu a až príliš často dáva prednosť svojej predstavivosti pred realitou. Podobne aj jeho záujem o Západ sa sústreďuje viacej na ireálne elementy ako na pravdivé. To isté platí pre jeho obnovujúci sa záujem o Východ. Nie je zriedkavosťou, že vo svojich predstavách zovšeobecňuje a preháňa. Dobrým príkladom je jeho predstava o rozličnostiach týchto dvoch kultúr v otázke rozvodu. Keď si obidvaja uvedomia, že majú problém, ktorý treba čím skôr vyriešiť, manžel dá návrh, t. j. stanoví pravidlá, podľa ktorých Misako môže naďalej pokračovať svoj pomer so svojim milencom Asom, pokiaľ ho udržia v tajnosti a nevzbudia podozrenie. Po roku, alebo po dvoch sa rozhodnú, či má manželstvo s Asom perspektívy, alebo nie. „V evropských zemích by podobná situácia nebola obtížnym problémom, ale pro súčasnou

35. Cit.: TANIZAKI, Džun'ičiró. *Ti, kteří raději kopřivy*, 1965, s. 27

36. Pozn.: *kabuki* - tradičné japonské divadlo, sú v ňom kombinované prvky herectva a tanca, ktoré sú doprovdzvané hudbou. Žáner vznikol v 17. storočí.

japonskou spoločnosť je toto riešenie neprijateľné, a preto musíme byť veľmi opatrní, až začneme ten svoj plán uskutočňovať...“³⁷ Aj z tohto jeho výroku je zrejmé, že o živote na Západe má trochu prehnané predstavy. Problémom by to bolo aj v ostatných krajinách. Výnimku tvoria pravdepodobne príbehy z hollywoodskych filmov, ktoré tak rád pozerá. Z toho by však bolo omylné si vytvoriť obraz o reálnom živote.

Na výlete so starým pánom a jeho partnerkou Ohisou v Awadži, medzi starými domčekmi v dedine, v ktorej jedinými znakmi novšieho obdobia sú drôty elektrického vedenia, telegrafné stĺpy, farebné reklamy a niekoľko naaranžovaných výkladov, začne rozmýšľať nad mierou modernizácie. Uvedomí si, že na vidieku všade na svete sú, a budú zachované prvky starších čias. „Amerika jako průkopnická země je výjimkou, ale ve starých městech s historickou tradicí, evropských i čínských, nedotčených moderní civilizací, jsou ještě zachovány charakteristické stopy středověku a patrně v nich zůstanou, pokud je nějaká přírodní katastrofa nesrovná se zemí.“³⁸ Zrazu už nie Západ, ale Východ sa mu začína zdať fascinujúcim. Predstavuje si život vo feudálnom období, dokonca aj Ohisu umiestni do svojich fantázií ako zjavenie z minulého storočia. Ohisa ho teda zaujme ako predstaviteľka stratenej minulosti. Ani táto mladá dáma však nie je zástankyňou starých čias z vlastnej vôle. Starý pán ju k tomu núti. Občas prezrádza aj svoj tajený modernizmus. Pudruje si tvár, používa opaľovacie krémy a sťažuje sa na zastaralé kimoná, ktoré musí nosiť. Je akousi kombináciou niečoho zanikajúceho a zároveň niečoho vznikajúceho. Súčasne je Východom a Západom a zároveň nie je ani jedným. Je jednoducho Ohisou.

Podľa mnohých kritikov práve toto je Tanizakiho najhodnotnejšie dielo, pretože verne opisuje svoju vlastnú premenu z obdivovateľa Západu na milovníka Východu. Autor dva roky pred vydaním diela pesimisticky tvrdil, že o dva roky nebudú tradície, ku ktorým by sa mohol vrátiť, pretože dovedy všetky vymrú. Našťastie sa táto jeho predpoveď nestala skutočnosťou.

Jeho majstrovským dielom je román *Sestry Makiokovy*, v ktorom opisuje život štyroch sestier, pochádzajúcich z kedysi úspešnej a bohatej obchodníckej rodiny, v období druhej svetovej vojny.

37. Cit.: TANIZAKI, Džun'ičiró. *Ti, kteří raději kopřivy*, 1965, s. 70

38. Cit.: TANIZAKI, Džun'ičiró. *Ti, kteří raději kopřivy*, 1965, s. 85

4.2 Sestry Makiokovy (*Sasame juki*, 1943-48)

Tento trojdielny román je Tanizakiho majstrovským dielom. Prvé stránky napísal na konci tridsiatych rokov 20. storočia a prvý diel začal publikovať v mesačníku *Čúó kóron* v roku 1943. Avšak po prvých troch pokračovaniach jeho uverejňovanie bolo zakázané militaristickou cenzúrou, keďže román nesplňoval kritériá obdobia, totiž „nepodporoval válečného ducha japonského národa“³⁹. Nakoniec všetky tri časti vyšli ako súborné dielo v roku 1948, bolo ohodnotené ako jedno z vrcholných diel modernej japonskej literatúry a dostalo mnoho literárnych ocenení.

Ako aj názov prezrádza, je to príbeh štyroch sestier (Curuko, Sačiko, Jukiko a Taeko), príslušníkov postupne upadajúcej, kedysi zámožnej obchodníckej rodiny Makioka. Autor v diele vykresľuje svoju tretiu manželku Macuko (v románe vystupuje ako Sačiko) a jej sestry. Hlavnou témou je snaha nájsť manžela pre tretiu sestru Jukiko, čo nie je až také ľahké, pretože už má viac ako tridsať rokov, okrem toho je až príliš tichá a hanblivá. Aj pôvodný japonský názov *Sasame juki* (Jemný sneh) naráža práve na jej postavu. Meno Jukiko v preklade by mohlo znamenať niečo ako Snežné dievča. Svadba jemného snežného dievčaťa však brzdí svadbu najmladšej zo sestier, Taeko, ktorá danú situáciu veľmi ťažko prijíma. Problém však nie je len v samotnej Jukiko, ale všeobecne so spoločnosťou. Totiž pod vplyvom modernizácie sa postupne zmenil aj ženský ideál krásy. Napríklad veselá, mladistvá tvár Sačiko je považovaná za modernú, kým Jukiko so svojimi klasicky japonskými, aristokraticky elegantnými črtami pripadá byť staršia, menej zaujímavá.

Postavy by sme mohli rozdeliť do dvoch skupín. Na *hlavný dom* a na vedľajší dom⁴⁰. Do prvého patrí najstaršia sestra Curuko so svojim manželom Tacuom, ktorý bol adoptovaný do rodiny, a ich šesť detí. Do vedľajšieho domu patria ostatní členovia rodiny, t. j. Sačiko s tiež adoptívnym manželom Teinosukem, ich dcéra Ecuko a ďalšie dve sestry, Jukiko a Taeko, ktoré by síce mali bývať v *hlavnom dome*, ale uprednostňujú život s rodinou Sačiko.

Na rozdiel od novely *Ti, kteří raději kopřivy*, kde autor dáva veľmi zreteľne do

39. Cit.: TANIZAKI, Džun'ičiró: *Sestry Makiokovy*, 1977, s. 620

40. Pozn.: *hlavný dom* – v predvojnovom Japonsku hlavou rodiny sa stal najstarší syn, ktorý dedil rodinnú firmu a majetok. Ak rodina syna nemala, adoptovali väčšinou mladšieho syna inej rodiny. Vedľajšie domy sa v zásadných otázkach podrobovali hlavnému domu.

kontrastu rozdiely medzi Východom a Západom, v *Sestry Makiokovy* tento problém líči veľmi jemne, v podstate jeden svet až prirodzene splýva s druhým. Zavedie čitateľa do sveta moderného japonského mesta, kde je už samozrejmosťou cestovať elektrickým vlakom, zatelefonovať si pre taxík, počúvať rádio, atď. Jednoducho používať všetky vymoženosti, ktoré ponúka moderný svet 20. storočia.

Je to obdobie, „kdy se většina rozsáhlejších rodinných podniků stala akciovými společnostmi, se z hlavních příručí stali páni vedoucí, místo tradičních japonských kabátků a zástěr oblékli evropské šaty se sakem a z typického sembského dialektu přešli na standardní japonštinu...“⁴¹ Ženy vychovávajú svoje deti modernejším spôsobom, vedia si úsporne rozdeliť nielen svoj čas, ale aj peniaze tak šikovne, aby stačilo na všetko. Pritom čítajú ženské magazíny, v ktorých sa medzi inými pýtajú na názor doktorov na rôzne symptómy (konkrétne na hnedé škvrny na viečku oka Jukiko, ktoré údajne po svadbe zmiznú). Populácia je všeobecne vzdelanejšia, namiesto japonskej číta oveľa viacej svetovej literatúry. Ako tvrdí Teinosuke, „všichni Japonci čtou Tolstého a Dostojevského“⁴².

Obeťou tejto premeny sa stane Tacuo, hlava *hlavného domu*, ktorý zanechal rodinný obchod, ktorý prechádzal z jednej generácie na druhú, a stal sa bankovým úradníkom. Pri tejto práci mu stále „hrozí“ povýšenie, čo by znamenalo opustiť rodný dom v Ósake. Nakoniec sa táto hrozba naplní a Tacuo spolu s Curuko a s celou ich rodinou sa musia presťahovať do Tokia. Veľmi dojímavou časťou je, keď nastupujú do vlaku. Na hlavnú stanicu sa s nimi príde rozlúčiť mnoho známych. Sú to ešte starí priatelia otca, dokonca starého otca Makioky, a je to pre nich nezvyčajnou predstavou, že *hlavný dom* už nebude v Ósake.

Hneď na začiatku diela máme možnosť spoznať niekoľko modernejších Japoncov. Je ním napríklad Segoši, potencionálny budúci manžel Jukiko. Býva v modernom dome, pracuje vo francúzskej firme MB, niekoľko rokov aj on sám žil vo Francúzsku a tamojšiemu jazyku sa ešte stále venuje. *Miai*⁴³ zorganizovala pani Itaniová, miestna kadernička, „ktará svým obchodom živila nejen svého, již po léta ochrnutého a zcela

41. Cit.: TANIZAKI, Džun'ičiró: *Sestry Makiokovy*, 1977, s. 51-52

42. Cit.: TANIZAKI, Džun'ičiró: *Sestry Makiokovy*, 1977, s. 92

43. Pozn.: *miai* – zoznamovacia schôdzka, ktorú zorganizuje sprostredkujúci. Ak je úspešná, uskutoční sa svadba, takzv. *miai kekkon*: svadba na základe zoznamovacej schôdzky. Táto tradícia sa ešte stále praktizuje aj v súčasnosti.

bezmocného muže, ale vydržovala na studiu medicíny i jedného ze svých bratrů a letos dala zapsat svou dceru na Japonskou dívčí univerzitu v Medžiru...“⁴⁴ Takáto emancipovanosť ženy v Japonsku bola v tej dobe ešte celkom nezvykom. Na konci románu sa rozhodne opustiť Kóbe a odíde do Ameriky, aby si osvojila najnovšie kadernícke techniky. Ani po návratu do Japonska sa však nechce vrátiť na miesto, kde sú tradície ešte najviac zachované. Má v pláne si otvoriť svoj vlastný kadernický salón v modernom Tokiu. Jej odchod vlakom z Kóbe znamená konečné opustenie všetkého, čo je staré. Predtým, napriek svojej modernosti, stále nosila kimono, teraz sa však vyzlečie zo svojej japonskosti a prezlečie sa do európskych šiat. Odíde do Ameriky a už sa nevráti k tradíciám.

4.2.1 Charakteristika sestier

Samozrejme, aj hlavné hrdinky diela sú ženy s moderným myslením. Niektoré svoju modernosť vyjadrujú zreteľnejšie, niektoré menej. Každá zo sestier predstavuje iný typ japonskej ženy. Najstaršia z nich, Curuko, je kráskou klasických rysov. „V oblečení, zjevu i vystupovaní bola Jukiko nejaponskejšia, zatímco Taeko nejevropskejšia, a Sačiko práve tak niekde medzi nimi. Taeko mala najkultejšiu tvár, s významnými očami a nosom, a typu tváre i odpovídající pevné a statné tělo, zatímco Jukiko byla její pravý opak: měla podlouhlý obličej a útlou, štíhlou postavu. Sačiko spojovala ve svém zjevu to nejlepší z obou svých sester. Taeko dávala většinou přednost evropským šatům, zatímco Jukiko nosila zásadně kimona. A Sačiko, ta nosila v létě evropské šaty, ale po zbytek roku japonský oděv.“⁴⁵

O **Curuko** sa veľa nedozvieme, pretože nežije s ostatnými sestrami, a preto pripadá byť veľmi vzdialenou. Predstavuje osobu, ktorá ako príslušníčka *hlavného domu* nariaďuje príkazy a zákazy. Vo všetkom podlieha svojmu manželovi ako keby ani nemala svoje vlastné názory. Často máme pocit, že ani necíti ozajstnú sesterskú lásku a všetky jej činy sprevádzajú len zámery, aby sa zachoval klud v rodine a jej dobré meno. Všetok jej čas zaberie staranie sa o svojich šesť detí a na nič iné už ani nepomyslí. Čo sa týka jej ozajstnej osobnosti, dozvieme sa len akurát toľko, že telefonuje veľmi rada a hlavne dlho. Keďže nerada píše listy, zrejme je to pre ňu oveľa príjemnejším spôsobom

44. Cit.: TANIZAKI, Džun'ičiró: *Sestry Makiokovy*, 1977, s. 11

45. Cit.: TANIZAKI, Džun'ičiró: *Sestry Makiokovy*, 1977, s. 38-39

komunikácie, menej formálne, rýchlejšie a priame. Oveľa viac sa dozvieme o obyvateľoch vedľajšieho domu.

Ich pecami vyhrievaný dom je síce zariadený v japonskom štýle, za to kuchyňu majú vybavenú bielou technikou, a obývaciu izbu majú európsku, z ktorej nechýba klavír, gramofón, rádio a ani brechot ich psa Džonyho. Do ich susedstva sa prisťahovala nemecká rodina Stolzovcov, ktorá jednoznačne vedie k lepšiemu spoznaniu západného sveta. Majú dokonca dcéru Rumi (Rosemarie, ale keďže Ecuko sa to meno zdalo byť príliš dlhé, skrátila to na japonské Rumi), ktorá je približne taká stará, ako Ecuko. Dve dievčatká sa rýchlo skamarátia a spolu sa hrajú s bábikami a s rôznymi ďalšími západnými hračkami. Samozrejme, aj nemecké deti očaria japonské tradície. Prejaví sa to najmä na tanečnom predstavení, ktoré usporiada spoločnosť „Rodná Ósaka“ v ašijskom dome Makioka. Je to vlastne skupina žien, ktoré tancujú klasické japonské tance a patrí medzi ne aj Taeko, ktorá sa napriek svojej modernosti venuje aj takýmto záľubám.

4.2.2 Sačiko (charakteristika postavy)

Sačiko spolu s Teinosukem predstavuje akúsi „zdravú“ harmóniu medzi Východom a Západom. Sačiko si typ svojho oblečenia mení podľa pohodlnosti, nie je ani príliš klasickou, ani prehnane modernou. Svoje vlasy nechá formovať pomocou vodovej ondulácie. Zdá sa, že zo svojej dcéry vychováva akúsi modernejšiu dievčinu, ktorá už ani nevie správne nosiť kimoná, cíti sa oveľa prirodzenejšie v európskych šatách, a ani v jedení paličkami nie je veľmi zdatná.

Podľa pani Niuovej je Sačiko typickou ósačankou. Privedie k nej svoju bývalú spolužiačku, pani Sagarovú s cieľom, aby jej mohla splniť pranie, t. j. predstaviť jej typickú ósackú dámu. Pani Sagarová je oblečená „podľa posledné americké módy, z jejíhož vzhľadu bylo na první pohled patrné, že se nedávno vratila z ciziny...Manžel paní Sagarové je zaměstnán u Japonské lodní dopravní společnosti a až donedávna pobývali v Los Angeles.“⁴⁶ V tej dobe mnoho Japoncov cestovalo do zahraničia. Dôvody boli rôzne, väčšinou ním však bola práca, alebo získanie skúseností v rozličných oblastiach.

Údajne moderným zvykom je dezinfikácia. Sačiko je totiž veľmi chorľavá, a pevne

46. Cit.: TANIZAKI, Džun'ičiró: *Sestry Makiokovy*, 1977, s. 114

verí, že maximálnou čistotou môže predísť chorobám. Tento zvyk preberie aj Ecuko, ktorá dokonca vyžaduje oplachovanie paličiek vriacou vodou pred každým jedlom. Podľa Teinosukeho však aj jeho manželka, aj Jukiko moderné západné názory na hygienu pochopili zle. Pretože jedna vec je udržiavať čistotu, a druhá vec je myslieť si, že jedlo, ktoré náhodou spadne z taniera na stôl je už „špinavé“ a už sa nemôže jesť. Ved' nemôžu vedieť ako sa s tým jedlom zaobchádzalo pred tým, než sa dostalo k nim. Teinosuke je veľmi vzdelaný človek, ktorý v každej okolnosti vie triezvo rozmýšľať a usúdiť, aké správanie je vhodné. On sa adaptoval k modernému životu asi najprirodzenejšie. Pohybuje sa v tomto svete s najväčšou samozrejmou, pritom si zachoval svoje japonské myslenie. Má pochopenie pre každého, ale zároveň mu záleží na tradíciách a hlavne na udržaní dobrého mena rodiny. So svojim chovaním si postupne získava čoraz väčšie sympatie čitateľa.

Sačiko ako Japonka 20. storočia by sa nevedela zaobísť bez niektorých predmetov dennej potreby, na druhej strane však cíti potrebu zachovať si svoju japonskosť, ktorá sa v tomto svete asi bude objavovať čím ďalej, tým zriedkavejšie. Práve preto pokladá za dôležité oboznámiť Ecuko s divadlom. „Vždyť kdoví, možná než dospěje, bude tradice divadla *kabuki* již postupně odumírat!“⁴⁷

S veľkým záujmom sleduje udalosti v zahraničí. Zaujíma ju predovšetkým ofenzíva japonskej armády smerom na Chan-kchou a otázka Sudétov na Československu. Je nepopierateľné, že vojna v Európe ovplyvňovala aj život v Japonsku. Zo začiatku sa to síce neprejavovalo veľmi zreteľne. Bránila predovšetkým v cestovaní. Nielen Taeko, ale ani ostatní Japonci, ktorí túžili po poznaní, sa nemohli vybrať na cestu na Západ, pretože by sa zahrávali s vlastným životom. Japonsko v tom období viedlo vojnu s Čínou, ale hrozilo aj jeho zatiahnutie do vojny s Európou. Museli sa preto zdržovať prepychu, nemohli si dovoliť veľkolepé oslavy pri pozorovaní sakúr, alebo počas spomienky na zosnulých rodičov.

Hrôza z vojny ju prenasleduje aj v sne. Cestou nočným vlakom „Zdalo se jí, že je v kuchyni svého ašijského domu, ale byla to kuchyně mnohem modernější, americká, která svítila bílými kachličky a bělostným nátěrem. Všude byla vyrovnána ohromná spousta vyleštěného porcelánu a skleněného nádobí, když vtom náhle zazněla siréna

47. Cit.: TANIZAKI, Džun'ičiró: *Sestry Makiokovy*, 1977, s. 270

oznamující nálet.“⁴⁸ Dostala sa do nebezpečia, a volala svoje sestry, aby sa niekam skryli. Nakoniec našli bezpečné miesto: japonskú, drevom vyloženú izbu. Ako keby autor naznačoval, že všetko, čo prišlo z Ameriky a zo Západu je nebezpečné. Sú to veci, ktoré Japoncom nechýbali. Pravda, sú pekné a zaujímavé, ale nedávajú pocit pohodlia, istoty. Skrýš v japonskej izbe znamená návrat k tradíciám. Tam je to bezpečie, ktoré mohli mať stále, nenarušene, keby sa nedali oklamať čarovným Západom.

4.2.3 Jukiko (charakteristika postavy)

Jukiko, síce sa zdá byť na prvý pohľad maximálnou zástankyňou tradícií, nie je to až taká pravda. Nosí kimoná, pretože jej to pristane k postave, ale v skutočnosti sa zaujíma viac o Západ než by si to o nej mysleli ostatní. Zaujíma sa o európske jazyky. Ukončila kurz anglického jazyka a literatúry, okrem toho sa učí aj po francúzsky. Na hodinách francúzštiny si neosvojuje len jazyk, ale získava informácie aj o francúzskom životnom štýle, o varení, o nových vzoroch na pletenie, zapisuje si recepty na rôzne zákusky a podobne. Číta aj európsku literatúru, medzi mnohými aj zbierku próz Anatola Franca. Okrem toho, ešte aj ona, keď je veľmi teplo cez leto, si oblečie priedušnejšie európske letné šaty. Avšak dbá na to, aby ju v nich nikto okrem sestier neuvidel. Rada si zájde na klavírne koncerty a priznáva, že napriek svojmu staromódnemu výzoru sa v západnej hudbe vyzná oveľa viacej, ako v japonskej.

Fakt, že sa jej veľmi dlho nepodarí nájsť vhodného manžela, môže byť zapríčinené tým, že prostredie, v ktorom žije nie je výhodné. Tým nie je myslená Ašijagawa, skôr celá japonská spoločnosť. Dokazuje to rýchla svadba rusky Katariny. Kým žila v Japonsku, v jej živote sa nič prevratného nestalo. Po presťahovaní sa do Anglicka sa však všetko úplne zmenilo. Behom jedného roka si našla uspokojujúce zamestnanie a pritom aj manžela. V Európe totiž prebieha všetko oveľa rýchlejšie. Nikoho z rodiny nenapadne „vyšetrovať“ nápadníka, a vôbec zo svadby nerobia takú dôležitú vec, ako v Japonsku. Tým sa vlastne celý proces vydávania sa rozhodne skrúti. Okrem toho, keď človek nežije s rodinou a žije v prostredí, kde ho nikto nepozná, sa nemusí starať o to, čo si myslia ostatní.

Samozrejme, Jukiko nemá v povahe, aby vedela žiť niekde v cudzine, ďaleko od

48. Cit.: TANIZAKI, Džun'ičiró: *Sestry Makiokovy*, 1977, s. 542

sestier, ale čo sa týka preverovania a vyšetrovania, práve kvôli týmto procesom musí byť často svadobné jednanie prerušené. Odmietli až tak veľa ženíchov len preto, lebo si mysleli, že nie je dost' dobrý na to, aby sa priženil do ich rodiny, že nakoniec Jukiko začala byť stále menej a menej žiadúca. Ako bolo už vyššie spomenuté, nosí v sebe znaky modernizmu, ale je až príliš uzamknutá a hanblivá.

Najvýstižnejšiu a najpozitívnejšiu charakteristiku podá pani Itaniová, kým sa snaží presvedčiť muža vdovca, aby sa s ňou oženil: „Ano, slečna Jukiko je možná trochu uzavřená, ale není zádumčivá, napohled vypadá trochu melancholicky, ale jakmile se s někým blíže spřátelí, je až překvapivě...ve všech svých zálibách...moderní a veselá a libuje si v okázalosti...v hudbě má ráda piano, v jídle dává přednost cizí kuchyni, z umění západným filmům, hovoří anglicky a francouzsky – už z toho je přece vidět, jak jde s dobou.“⁴⁹

Nakoniec sa našťastie nájde manžel aj pre ňu. Stane sa ním potomok starej dvorskej šľachty, bohatej aristokratickej rodiny vikomta Mimakiho, Minoru Mimaki. V jeho osobe ako keby Tanizaki predstavoval svoj vlastný vzťah k modernizmu. „V mládí necítil ke Kjótu nejmenší náklonnost, tenkrát jej spíš přitahoval a lákal evropský a americký způsob života, ale v poslední době se u něho začínají projevovat příznaky jakéhosi nostalgického vztahu ke kraji predků.“⁵⁰ Aj sám autor na začiatku svojej kariéry bol posadnutý všetkým, čo prišlo zo Západu, až pozdejšie začal cenit' ozajstné hodnoty svojho kraja. V tejto vete je vyjadrená myšlienka, ktorou sa Tanizaki vo svojej tvorbe zaoberal najviac. T. j. návrat k tradíciám. Trápilo ho, že tieto hodnoty už zanikajú, alebo sa im nevenuje dostatočná pozornosť. Preto sa rozhodol, že keď už nikto iný, aspoň on sám prejaví svojim koreňom dostatočnú úctu. Síce v románovej postave sa o tejto problematike mnoho nedozvieme.

Vieme len, že sa chce vrátiť do oblasti Kansai a venovať sa klasickej architektúre. V skutočnosti o japonskej kultúre, predovšetkým o divadle toho veľa nevie. „Otevřeně se přiznal, že o *kabuki* neví vůbec nic, třebaže v moderním umění a západní kultuře se vyzná docela dobře. Ukázalo se, že o starém japonském divadle nemá opravdu žádné znalosti.“⁵¹ O jeho osobnosti najviac vyjde najavo pri rozhovore, ktorý o ňom viedol

49. Cit.: TANIZAKI, Džun'ičiró: *Sestry Makiokovy*, 1977, s. 470

50. Cit.: TANIZAKI, Džun'ičiró: *Sestry Makiokovy*, 1977, s. 574

51. Cit.: TANIZAKI, Džun'ičiró: *Sestry Makiokovy*, 1977, s. 582

Teinosuke s dcérou pani Itaniovej, s Mijoši. Vysvitne, že je to človek v minulosti dosť agresívny, najmä v opitosti. Postupne sa však táto jeho zlá vlastnosť stráca. Už sa neopija, takže k nijakým negatívnym príhodám nedochádza. „Je však také treba zdôrazniť, že má evropské mravy a spôsoby, a proto je vždy krajne zdvořilý a galantný k dámám a ani v minulosti se prý nikdy nestalo, že by třeba v opilosti vztáhl ruku na nějakou ženu.“⁵²

Aj v jeho vzdelaní sa prejavuje jeho pokrokovosť, alebo skôr jeho vzťah k Západu. Študoval v Amerike a získal tam diplom z aeronautiky. Práve tento diplom mu dopomôže k získaniu nového, v skutočnosti jeho prvého ozajstného zamestnania. V čoraz rýchlejšie sa rozvíjajúcom Japonsku sa zakladali rôzne továrne, aby si mohli vyrábať aj oni svoje vlastné technické vynálezy. Mimakimu bolo ponúknuté miesto v továrni na lietadlá.

4.2.4 Taeko (charakteristika postavy)

Taeko, alebo Koisan, ako volali v okolí Ósaky najmladšie sestry, je v celku moderná žena. Svoje vzdelanie pokladá za veľmi dôležitú vec. Je paradoxou, že práve pomocou klasických japonských umení začne viesť čím ďalej, tým modernejší spôsob života. Vyrába bábky, v ich zhotovovaní je hotovou umelkyňou. Potom ich predáva na výstavách za značne vysoké ceny. V tejto oblasti sa jej darí veľmi dobre, finančne sa stáva čoraz mocnejšou a čoskoro si dokáže prenajať svoj vlastný ateliér, ktorý je samozrejme zariadený v európskom štýle.

Nosí zásadne moderné oblečenie, pretože vie, že kimoná ju robia staršou a vôbec sa nezhodujú s jej povahou. Z času na čas „se objavila s přepychovou kabelkou, ondy zase přišla v nádherných střevíčkách, která zcela nepochybně byly importem ze zahraničí“⁵³. Neskôr sa však tohto koníčka vzdá, tvrdiac, že je to zábava pre malé dievčatká a ona sa už považuje za zrelú ženu. Vyzná sa aj v krajčírstve, a ani svoje hodiny tanca nezanedbáva. V budúcnosti chce získať diplom a chce sa v tejto oblasti osamostatniť ako učiteľka.

Tieto jej vlastnosti, boj za maximálnou emancipáciou, sú veľmi moderné. Odmietajú

52. Cit.: TANIZAKI, Džun'ičiró: *Sestry Makiokovy*, 1977, s. 598

53. Cit.: TANIZAKI, Džun'ičiró: *Sestry Makiokovy*, 1977, s. 19

predstavu, že by mala byť finančne závislou na niekom inom. Začne sa venovať krajčírstvu, konkrétne európskemu. Aby sa v tejto oblasti zdokonalila, vymyslí, že chce odísť minimálne na pol roka do Paríža. „O evropskou módu se přece zajímá již dlouhá léta, umí šít na šicím stroji a podle cizích módních žurnálů, jako je *Vogue* nebo *Jardin des Modes*, přece šije všechny evropské šaty nejen pro sebe, ale i pro Sačiko a Ecuko.“⁵⁴

Toto rozhodnutie ale nie je také jednoduché. Chcela by tam ísť sama, hlavne aby bola ďaleko od svojho snúbenca. Potrebuje si premyslieť, čo vlastne chce od života, a či sa vážne chce vydať za tohto človeka, ktorého si vybrala ešte ako mladé dievča. V cudzine, kde by bola úplne sama, rozmýšľanie by jej šlo oveľa lepšie, pretože by nebola nikým ovplyvňovaná. Preto Okubatovu peňažnú podporu na cestu samozrejme neprijme. Ani nad tým nepremýšľa. Snaží sa o to, aby svoj život mohla vychutnávať, ako sa jej zachce, v úplnej slobode. „Taeko jediná ze všech čtyř sester byla jiná: živá a podnikavá moderní dívka, která dokázala jít za svým cílem odvážně a cílevědomě, někdy dokonce až nepříjemně přímočaře.“⁵⁵ Ak by sa predsa len rozhodla pre sobáš s Okubatom, aj tak by pre ňu bolo prospešné, keby sa práve v centre módy zdokonalila v šití a neskôr by si mohla otvoriť svoj vlastný módný salón. Hrozí totiž, že prídu časy, keď bude musieť živiť nielen seba, ale dokonca aj svojho manžela. K uskutočneniu tohto plánu však potrebuje súhlas hlavného domu, ktorá by aspoň časť tejto cesty mala financovať. Samozrejme z dedičstva, ktoré na sobáš zanechal jej otec. Ceste taktiež prekáža chystajúca sa vojna. Je to viac než nebezpečné obdobie na návštevu Európy.

Presťahovanie sa do *hlavného domu* v Tokiu jednoznačne odmieta s tým, že má dosť finančných prostriedkov na to, aby žila sama. Zo začiatku síce pomocou aspoň polovice svojej mesačnej apanáže, neskôr by sa však chcela úplne emancipovať. Sťahovanie sa pokladá za zbytočné aj z dôvodu naplánovanej cesty do zahraničia. Hlavným dôvodom ale je, že ani ona, ani Jukiko nevychádzajú dobre s Tacuom, necítia sa v jeho dome dobre. Ašijský dom im ponúka oveľa väčšie pohodlie.

Občas je až zarážajúce ako sa zaobchádza *hlavný dom* s Taeko. Pravdepodobne záleží na čitateľovi, aký postoj zaujme voči Tacuo a Curuko, ale z ich chovania sa ťažko odvodzuje niečo pozitívneho. Odsudzujú najmladšiu sestru, pretože je iná, ako ostatné. *Hlavný dom* je príliš konzervatívny, ona zase veľmi pokroková. Prostredníctvom

54. Cit.: TANIZAKI, Džun'ičiró: *Sestry Makiokovy*, 1977, s. 189

55. Cit.: TANIZAKI, Džun'ičiró: *Sestry Makiokovy*, 1977, s. 226

charakterizovania ich vzťahu Tanizaki vlastne opisuje konflikt medzi Západom a Východom. Podľa Tacua žena by v živote nemala túžiť po ničom inom, len po dobrom manželstve (kde samozrejme nejde ani tak o citoch, ako o spoločenských výhodách) a po potomkoch. Má slúžiť svojej rodine, a hlavne dbať na to, aby neporušila tradície, aby nebola iná, a predovšetkým, aby nezahanbila svojich príbuzných svojim chovaním.

Taeko je však iná. Ona sa s takýmto jednoduchým, nudným životom jednoznačne neuspokojí. Prečo by mala žena závisieť stále na niekom inom? Prečo nemôže mať svoje vlastné názory? A hlavne, prečo by mala zo všetkých síl potlačovať svoju osobnosť? Nie je ťažké pochopiť, že Koisan nie je zlá, ani nijak by sa za seba nemala hanbiť. Je len obeťou doby, keď sa ešte Západ nesplynul úplne s Východom a hranica medzi modernitou a klasikou bola príliš ostrá. Ved' čo je na tom zlé, že žena chce mať pocit istoty v živote? Vedieť, že aj keď ostane úplne sama na tomto svete, nestratí sa. Treba vedieť, že keď sa ona narodila, krátko po tom zomreli ich rodičia. Práve preto sa Taeko už nedostalo toľko pozornosti, rodičovskej lásky a už nebola vychovaná v klasickom japonskom duchu. Životom sa musela prebojovať viacmenej sama a nikto jej nevenoval väčšiu pozornosť. Po sobáši Curuko a Sačiko sa všetci koncentrujú na Jukiko. Potom sa nemôžeme čudovať, že sa z Koisan vykl'ula takáto jedinečná, pre rodinu problémová osoba. Keby sa bola narodila o niekoľko desaťročí neskôr, nevzbudzovala by v nikom ani najmenšie pohoršenie. Ved' kto by sa pozastavil v dnešnej dobe na tom, že tridsaťročná žena sa rozhodne žiť vo svojom vlastnom byte, živiť sa z vlastných zdrojov, mať pritom priateľa a otehotniť ešte pred manželstvom? Koncom 20. storočia by jej život bol považovaný za úplne normálny. Ale nie v Japonsku, a hlavne nie v tridsiatych rokoch storočia. Práve z tohto dôvodu sú konflikty medzi hlavným domom a Taeko nevyriešiteľné. Ona je príliš tvrdohlavá na to, aby sa kvôli nim zmenila, oni sú zase od nej príliš ďaleko (aj fyzicky aj citovo) na to, aby ju dokázali pochopiť.

Jej modernosť sa však postupne mení na niečo rebelskejšie. To, ako sa chová, už pomaly nevieme pripisovať k jej pokrokovosti. Začína byť vulgárna, často sa chová nevychované, bez toho, aby si to uvedomila. „ Taeko bola vždy ze všetch čtyr sester ve svém vystupování nejpřirozenejší, či dejme tomu – chceme-li to říci ohleduplně – nejmodernější, ale tyto její sklony se v poslední době začaly měnit v jakousi nevychovanost, ba až vulgárnost. Například zcela klidně ukazovala své nahé tělo před

ostatnými a občas – dokonca i v prítomnosti služebných – si rozhalila na prsou jukatu, prehozenou len tak na holé telo, a u elektrického vetrníku se chladila...Také při sezení jen málokdy poklekla, jak se sluší a patří, na paty, spíše si natahovala nohy do strany, ba co horšího, někdy dokonce seděla se skříženýma nohama a nic nedbala, že se jí vpřed rozvírá kimono. Ignorovala také věkové pořadí a docela klidně začínala jíst před svými staršími sestrami, nedávala jim přednost ve dveřích anebo si sedala na čestné místo u stolu.⁵⁶ Namiesto toho, aby sa jej zaujímavé zvyky potlačili, sa postupne vyostria. Najviac tým trpí Sačiko, pretože tieto zmeny pochopí ako útok voči jej osobe a voči ostatným členom rodiny. Taeko pomaly začínajú považovať za niekoho, kto by nemal byť dlhšie ich príbuzným.

Našťastie však sesterská láska tieto prekážky prekoná, a konečne pochopia, čo vlastne potrebujú k tomu, aby dosiahli harmóniu. Treba sa naučiť vzájomne sa chápať a odpúšťať, pochopiť, že nie všetci sme sa narodili tými istými predstavami o ideálnom živote.

Nesmieme si však myslieť, že z nej zmizlo všetok japonskosti. Na tanečnom podujatí v ašijskom dome, ktorú usporiada „Rodná Ósaka“, o nej fotograf Itakura spraví niekoľko fotiek. Na tých obrázkoch vyniká jej „skrytá roztomilosť a něha tradiční japonské dívky“⁵⁷.

V jej živote vystupujú traja muži, ktorí sú pre ňu z rôznych dôvodov dôležití. Okubata jej snúbenec, Itakura jej láska a Mijoši jej manžel.

Jej snúbenec Okubata je moderný mladý muž, ktorý sa taktiež oblieka podľa poslednej anglickej módy. „...měl na sobě oblek, který již z dálky prozrazoval svůj čistě anglický původ: světlé, skoro bílé sako z hladkého tvídu a šedé flanelové kalhoty.“⁵⁸ Aj v deň povodní, keď boli všetci premočení a zašpinení blatom, on prišiel na návštevu úplne čistý, v dokonale vyžehlených nohaviciach z tmavomodrého šeržu. Svoj vzťah s Taeko berie vážne a je ochotný so svadbou počkať, kým sa Jukiko nevydá. Síce občas prepadne chůtkam užívať si v zábavných štvrtiach, napriek svojmu tvrdeniu, že to, čo ju viaže k Taeko, je tá najčistejšia láska, ale rozhodne ju nechce stratiť.

Umelecký fotograf Itakura je ďalším dôležitým mužom v jej živote. „Byl to člověk,

56. Cit.: TANIZAKI, Džun'ičiró: *Sestry Makiokovy*, 1977, s. 315

57. Cit.: TANIZAKI, Džun'ičiró: *Sestry Makiokovy*, 1977, s. 226

58. Cit.: TANIZAKI, Džun'ičiró: *Sestry Makiokovy*, 1977, s. 183

který se původně vyučil v obchodě u Okubatových a neměl ani střední školu, ale po vyučení odešel do Ameriky a nějakých pět šest let studoval fotografii v Los Angeles. Prý se chtěl stát kameramanem v Hollywoodu, ale nakonec se mu nenaskytla vhodná příležitost, aby tam prorazil.⁵⁹ Preto sa vráti do Japonska a chodí fotiť rôzne udalosti, ktoré mu vybaví Okubata. Takto sa vlastne dostane do kontaktu s Taeko. Rodina Makioka však o ňom nemá veľmi dobrú mienku. „...Itakuru považujú za človeka krajne nespolehlivého a nedôveryhodného. Je to človek, ktorý se potloukal po Americe a živil se tam nejrůznějším způsobem... Všeobecně se o něm ví, že je mimořádně obratný, co se vypůjčování peněz a balamucení žen týče.“⁶⁰

Má však mnoho dobrých vlastností, kvôli ktorým je pre Taeko milší, ako Okubata. Jej srdce si získa v deň, keď jej zachráni život počas povodní. Okubata sa na druhej strane ani nepohne, pretože sa bojí obetovať pre ňu hoci aj puky na nohaviciach. Okrem toho, na rozdiel od Keičana (Okubaty), mu nerobí problém uživiť sám seba. Život ho naučil ako spraviť kariéru aj tak, že človek začína od nuly. Nemal to šťastie, aby sa narodil do bohatej aristokratickej rodiny, ktorá by ho v každom jeho kroku vedela podporovať. Cesta životom ho posílila, a to mu dodáva na mužskosti, čo je pre Taeko oveľa prítťažlivejšie, ako rozmazanosť jej dlhoročného Kei-boia.

Svoje sympatie si získa aj u Teinosukeho, ktorého názory sú pokrokovejšie, a na rozdiel od ostatných príslušníkov rodiny dokáže uprednostniť hodnotnejšie vlastnosti pred spoločenským postavením. Pochopí, že „Taeko se neprovdá podle tradičních zvyklostí, pak by bylo rozumnější nechat jí úplnou volnost, aby si mohla zvolit manžela podle vlastního vkusu.“⁶¹ *Hlavný dom* a aj ostatné sestry by však považovali za hanbu, keby sa ich sestra vydala za niekoho z takej nízkej spoločenskej vrstvy. Znamenalo by to totiž priamy dôkaz toho, čo si nechcú uvedomiť. Prudký úpadok ich rodiny odkedy ich rodičia zomreli. Taeko však svoj vzťah nemieni tajiť.

Nakoniec sa aj tento konflikt vyrieši, síce veľmi smutnou udalosťou. Itakura zomrie vo veľmi ukrutných bolestiach, ktoré pretrvávali aj po tom, čo amputovali jeho nohu. Je pomerne zarážajúci autorov postoj k tejto udalosti. Postupne privádza čitateľa k precitlivenosti, ale keď už dosiahne takmer vrchol, zrazu začne úplne inú tému (list od

59. Cit.: TANIZAKI, Džun'ičiró: *Sestry Makiokovy*, 1977, s. 200

60. Cit.: TANIZAKI, Džun'ičiró: *Sestry Makiokovy*, 1977, s. 279-280

61. Cit.: TANIZAKI, Džun'ičiró: *Sestry Makiokovy*, 1977, s. 330

pani Stolzovej). Ako keby naznačoval, že tento človek nebol dôležitým pre nikoho iného, len pre Koisan. Nezaslúži si, aby sme nad ním smútili, aj keby sme si ho počas čítania obľúbili. On je predsa len tým fotografom z jednoduchej rodiny, ktorý sa vrátil z Ameriky, pretože tam neuspel. Priniesol so sebou veľkú dávku pokrokovosti, ale keď už nebude, nikomu nebude chýbať. Život ide ďalej, ako pred tým, než sme spoznali fotoaparát a koženú bundu. Zomrel a tým je koniec. Netreba naňho už viacej myslieť.

Tanizaki smrť používa ako prostriedok k vyjadreniu smútku, že niečo sa končí. Konkrétne, ako postupne miznú tradície z každodenného života v Japonsku a sú nahradené novými zvykmi. Pri spomienke na smrť matky Makioky si môžeme predstaviť aj viac symbolov. Jeden je smútok a žiaľ nad stratou vlastnej matky autora, ktorou sa veľmi ťažko vyrovnával a svoju túžbu po nej vyjadroval aj v mnohých ostatných dielach. Druhým symbolom je práve strata tradičnej japonskej identity, ktorá je asi pre každého ozajstného Japonca veľmi dôležitá a krásna. „Byl to smutek, ale smutek oproštný od osobných pocitů, spíše žal, v němž bylo i melodicky konejšivé blaženství...žal by býval mnohem méně snesitelný, kdyby matčina tvář v okamžiku smrti nebyla taká krásná. A její smrt by dlouho na jejich duši ležela jako temný a chmurný mrak.“⁶²

Nakoniec si Taeko nájde muža, ktorý ho bude sprevádzať životom. Je ním barman Mijoši. Svojou povahou a predstavami sa k nej presne hodí. Je totiž perfektným modelom na predstavenie modernej doby. Už jeho zamestnanie nesie v sebe niečo nového. Barman – slovo, ktorej staršia generácia ani nerozumie. Ved' v Japonsku sa za zábavou chodí do čajovien, a nie do nejakého baru, kde obsluhujú muži, ktorí sa nazývajú týmto čudným cudzím slovom. Je ťažké sa rozhodnúť, či sa k nemu Taeko pripútala len z vypočítavosti, aby ho použila ako pomôcku k rozchodu s Okubatom. Každopádne práve on je otcom jej dcéry, ktorá sa žiaľ narodí mŕtva, a s ním sa rozhodne začať žiť ozajstným manželským životom.

Je to veľmi zodpovedný muž, ktorý nič nenechá na náhodu. Berie zodpovednosť za následky svojich činov a zdá sa, že k Taeko ho púta ozajstná láska. Aj keď nie je veľmi bohatý, má dopredu premyslený plán do budúcnosti ako uživiť manželku a svoju rodinu. Zo svojich nasporených peňazí „Má v úmyslu otevřít si vlastní, byť nevelký bar dobré pověsti, který by byl určen hlavně pro zákazníky z řad cizinců. Koisan by

62. Cit.: TANIZAKI, Džun'ičiró: *Sestry Makiokovy*, 1977, s. 431

pokračovala ve svém šití evropských šatů, a tak by si společně vydělávali na živobytí. Rozhodně nemíní být Makiokově rodině finanční přítěží.“⁶³ Mijoši a Koisan teda budú jedným z tých moderných párov, ktorí svoju budúcnosť vidia v zavedení západných prvkov a zvykov do Japonska.

4.2.5 Ďalšie prejavy modernizmu v románe

Jednou z najnapínavejších častí románu je už spomínaný deň povodní v oblasti Kóbe. Ráno ešte nič vážneho netušiaci deti odídu do školy, niektorí do práce. Rodinní príslušníci, ktorí ostanú doma sú potom znepokojení, keď počujú stále pesimistickejšie správy a ich milovaní sa nevracajú. K večeru sa manžel a deti pani Stolzovej objavia. Je to veľmi dojímavá scéna: „Paní Stolzová, ktorá dělala něco v zahradě, radostně vykřikla, jedním skokem se ocitla v náručí pana Stolze a začala jej líbat. I když již nastával soumrak, na zahradě bylo stále ještě denní světlo, a tak byla Sačiko skrze listí platanu a santálu maně svědkem scény, jakou bylo možno vídat v západních filmech.“⁶⁴ Našťastie aj Sačiko dostane späť svoju dcéru, a aj sestru Taeko, o ktorú mala väčší strach, než si myslela, že by mohla mať. Tá bola prekvapivo zachránená fotografom Itakurom, ktorý sa na streche dievčenskej krajčírskej školy objavil práve včas (v koženej bunde z Ameriky a v leteckej čiapke), aby jej bol na pomoc.

O pár mesiacov sa rodina Stolzovcov rozhodne vrátiť sa do Nemecka. Pred odjazdom ešte navštívia Tokio. Sprievodkyňu im robí Jukiko a Ecuko. Je to veľmi výstižný obraz zachycujúci kontrast medzi Západom a Východom. V skupinke štyroch ľudí je totiž prítomné klasické Japonsko v podobe Jukiko, Japonsko po období modernizácie, ktorú stvární Ecuko vo svojich európskych šatách, nakoniec Nemecký pán Stolz a jeho syn Peter ako samotný Západ.

V tejto kapitole dostaneme aj opis moderného Tokia. Po veľkom zemetrasení a znovuvybudovaní je to zvláštna zmes starých historických a nových budov. Cisársky palác umiestnený medzi čoraz rýchlejšie pribúdajúcimi mrakodrapmi vyvoláva v Sačiko, ktorá hlavné mesto navštívila ešte ako žiačka so svojim otcom, zmiešané pocity. Pre ňu je hlavné mesto „Prašné, šedivé a uspěchané“⁶⁵. Je presvedčená, že ten

63. Cit.: TANIZAKI, Džun'ičiró: *Sestry Makiokovy*, 1977, s. 592

64. Cit.: TANIZAKI, Džun'ičiró: *Sestry Makiokovy*, 1977, s. 222

65. Cit.: TANIZAKI, Džun'ičiró: *Sestry Makiokovy*, 1977, s. 289

neprestajný zhon a podráždenosť zmodernizovaného prostredia môže mať len negatívny vplyv na zdravie človeka. Stačí si pomyslieť na žltáčku, ktorú dostane, keď zje biftek, alebo na jej potrat, ktorý prežíva veľmi ťažko. Jednoznačne vie, že táto prehnaná modernizácia nie je pre ňu ničím prítlačivým, a rozhodne uprednostňuje život v rodnej Ašiji, kam sa nové veci dostávajú pomalšie a s prijateľnou mierou.

Román *Sestry Makiokovy* dôveryhodne opisuje, aký vplyv má Západ na japonskú spoločnosť, alebo na život v tejto zemi všeobecne. Autor nezabudne spomenúť ich klady, ale ani zápory. Ved' určite nemôže zaprieť, že Japonsku prospel ten prudký vývoj na prevrate 19. a 20. storočia, ktorý pokračoval až dovedy, kým sa z kedysi až príliš zaostalej krajiny nestala jedna z najväčších ekonomických mocí dnešného sveta.

V diele spoznáme rôznych typov ľudí v zaujímavých životných situáciách. Dáva tým možnosť zamyslieť sa nad otázkou, ako by sa zachoval v tých istých okolnostiach Japonec z predošlého storočia, alebo napríklad Európan. Spomeňme si len na reakcie sestier na výtržnosti Taeko, alebo na jej rozhodnutia o vlastnom živote. Do podobných situácií ako ona sa môžu dostať len ľudia, ktorých okolie sa ešte neadaptovalo k novým myšlienkovým vlnám.

Obet'ou doby je aj Jukiko, ktorá kvôli meniacim sa ideálom ženskej krásy nemôže nájsť svojho životného partnera. Nikto totiž už nechce dievčinu s až príliš klasickými črtami a s takou zdržanlivou, jemnou povahou. Nájdeme však aj krásne kombinácie dvoch smerov. Opäť v postave Taeko, ktorá pod svojou stopercentnou modernosťou skrýva ozajstnú záhadnú Japonku. Tú ale odhalí len výnimočne, predovšetkým na tanečných večierkoch, na ktorých okúzli každého svojou málokedy odhalenou tvárou.

Tanizaki nám podáva správu, v ktorej chce povedať, že modernizácia síce Japonsku prospieva, a rozhodne mu nie je na škodu, ale netreba sa do nej vrhať bezhlavo a treba si vážiť aj to, čo im zanechali predkovia, a v čom verili po dlhé tisícročia.

Na sklonku svojho života napísal svoje posledné významné dielo, ktoré poznáme pod názvom *Deník bláznivého starce*. Dej sa odohráva tiež v modernej dobe a úlohu predstaviť pokrokovosť súčasnej japonskej mládeže dá opäť do rúk ženy.

4.3 Deník bláznivého starce (*Fúten ródžin nikki*, 1961)

Tanizakiho posledné dielo, ktoré napísal tri roky pred svojou smrťou. Je písaný v denníkovom štýle, ktorého autorom je starec, ktorého jedinou zábavou v posledných mesiacoch svojho života je sexuálne vzrušenie, ktoré cíti voči manželke svojho syna, Sacuko.

Je preňho príťažlivým protikladom sveta predstavovaného jeho rodinou, predovšetkým jeho samým. Starec ako dieťa predchádzajúceho storočia je človekom tradičných hodnôt takisto, ako aj jeho manželka. Oproti nim je Sacuko stelesnením modernizmu. Manželka ho prestala zaujímať. Je stará a nič zvláštneho mu už nemôže ponúknuť. Nemyslíme tým na jej vek, ale na obdobie, ktoré predstavuje. Obdobie, ktoré už pozná, pretože v ňom žil spolu s ňou. Sacuko je na druhej strane krásnou, mladou, modernou ženou, ktorá v sebe skrýva tajomstvá budúcnosti. A nevyvoláva zatiaľ nepoznané väčšie vzrušenie ako minulosť, ktorou sme oboznámení už viac než dost?

Koniec koncov, aj starec sa nechá unášať týmto novým svetom. Síce na to už nemá čas, aby svoj život začal žiť v úplnom modernom štýle, ale z drobností zistíme ako sa snaží ísť s dobou. Napríklad aj prerobením domu dokazuje, že v jeho myšlienkach minulosť a budúcnosť nemajú mať nič spoločného. „Až do loňského léta jsme s manželkou spali v normálním japonském pokoji s futony vedle sebe, vloni jsme ale tatami vyměnili za dřevenou podlahu a koupili si dvě postele v evropském stylu...co jsme sem dali ty postele, spíme už pořád odděleně.“⁶⁶ Nejde však len o ložisko, ale o celý ich spôsob bývania. Žijú na opačných stranách domu. Žena na jednom, kde v podstate nedošlo k žiadnym zmenám a on si zariadil svoju izbu na druhej, hneď pri európskej kúpeľni. Jednoducho ich svety sa tak oddialili, že sa pre nich nové zblíženie stalo stratenou nádejou, o ktoré sa ani nepokúšajú. Žena si ostala pri svojom nízkom japonskom záchode, starec dal prednosť kachličkami vykladanej vani. Síce bola šmykľavá a nebezpečná, ale aspoň tak mohol byť nablízku obdivovanej mladej ženy.

Sacuko je osobou, ktorej asi najviac záleží na vlastnom prepychu a pohodlí. Porodila iba jedného syna, ale ani o toho sa nestará a ďalšie deti už nechce mať. Nemôžeme zaprieť, že toto rozhodnutie je vplyvom Západu. Pýta sa: „Má to vôbec cenu, rodiť děti do jaderného záření?“⁶⁷ Je každému známe, že jaderné žiarenie v

66. Cit.: TANIZAKI, Džun'ičiró. *Deník bláznivého starce*, 2006, s. 29-30

67. Cit.: TANIZAKI, Džun'ičiró. *Deník bláznivého starce*, 2006, s. 25

Japonsku zapríčinila Amerika. Toto však ani nie je hlavným dôvodom, prečo nezanechať viac potomkov. Jednoducho podľahla západnému trendu emancipovanosti. O rodinný život sa jej nechce starať.

Oveľa radšej chodí do kina Scala na najnovšie hollywoodske filmy, alebo na boxové zápasy, o ktorých tvrdí, že sú zaujímavé hlavne kvôli krvi. „...krev je strašně vzrušující. To přece patří k zábavě!“⁶⁸ Za zábavou chodí výhradne autom a fajčí cigarety americkej značky Kool. Že by všetko čo prišlo zo Západu bolo také *cool*?

To, že v sebe má aj nejaké teplé city zistíme z toho, ako obetavo sa stará o starého pána. Je vlastne jediným rodinným príslušníkom, na ktorého sa môže spoľahnúť kedykoľvek. Ochotne mu robí spoločnosť ako doma, tak aj v divadle *kabuki*. Po predstavení však nezaprie seba samú a prehovorí celú rodinu, aby zašli do obchodného domu, pretože je práve sezónny výpredaj. S detinským vzrušením sa hrabe v luxusných kúskoch odevu od talianskych módných návrhárov v štýle *haute couture*, nakoniec neodolá hodvábnej šále od Pierra Cardina a celkom nenápadne prinúti starého pána, aby jej kúpil drahú béžovú kabelku rakúskej výroby. Takéto využívanie však nie je jedinečným prípadom.

Veľmi dobre vie, aký je ňou posadnutý stavec, a nehanbí si od neho vypýtať tri milióny jenov na prsteň s tigrím okom. Samozrejme, za odmenu stavec jej môže láskat nohy a krk. Pri tom mu naučí aj anglické názvy toho, čo na nej predvádza, ako napr. *necking*, *petting*, atď. Vedť v cudzích jazykoch sa vyzná. Učí sa po anglicky a po francúzsky. Nakoniec ho presvedčí aj k tomu, aby v záhrade nechal vybudovať bazén, v ktorom by mu predviedla rôzne tanečné kúsky. Je to spôsob vydierania, nesmieme však zabudnúť, že inokedy sa oňho stará, umýva ho, alebo mu jednoducho robí radosť svojou spoločnosťou, pretože vie, ako ho fascinuje jej pôvab.

Aj sám stavec sa zamyslí nad krásou, ktorú v nej vidí, a porovnáva ju s výzorom svojej matky. Je medzi nimi obrovský rozdiel, a predsa sú preňho rovnako dokonalé. Matka totiž predstavovala krásu minulých čias, keď ešte Japonsko nebolo ovplyvnené módou, ani ničím iným západným. Bola ozajstnou krásnou Japonkou. Sacuko na druhej strane je neodolateľná vo svojich trojštvrťových nohaviciach a v tričku s potlačou Eiffelovej veže. Je dokonalou kráskou súčasného a budúceho Japonska. Jeho matka sa

68. Cit.: TANIZAKI, Džun'ičiró. *Deník bláznivého starce*, 2006, s. 28

narodila v časoch, keď sa žena robila prít'azlivou s vyholením obočí a čiernením zubov. Sacuko si svoju krásu zdôrazňuje rôznymi prirodzenejšie pôsobiacimi líčidlami. „ Jak se za těch posledních šedesát let změnila japonská žena!“⁶⁹ Zamýšľ'a sa nad tým, čo by asi matka na to povedala, keby vedela, že jeho vnuk si vzal za manželku obyčajnú tanečnicu. Veď v jej časoch by sobáš syna z dobrej rodiny s takouto dievčinou bol nepredstaviteľný. Ale časy sa zmenili. Japonská spoločnosť s radosťou a bez obáv podľahla vplyvu západných trendov.

Nejde len o samotnú spoločnosť. Celé Tokio sa zmenilo. Starec sa narodil ešte v starobyľom Edu a odporuje myšlienke, že by mal byť pochovaný v dnešnom Tokiu. „ Kdo proboha udělal z Tokia to hnusné, zmatené město? Nebyli to snad všichni ti vesničtí křupani, kteří si říkají politici a začali se roztahovat, sotva tam vkročili, aniž by věděli zbla o krásách jeho minulosti? Nebyli to oni, kdo změnil naši krásnou řeku Sumidu s jejími starými mosty – Japonským, mostem Brnění, Hrázním a Vrbovým – v černé, blátivé stoky a ani je nenapadlo, že v té řece kdysi plula hejna běliček?“⁷⁰ Starý pán je síce fascinovaný modernosťou manželky svojho syna, ale na druhej strane mu je ľúto, že krása klasického Japonska už postupne mizne z jeho sveta. Uznáva, že je potrebné ísť dopredu a vyvíjať sa, ale bola by obrovská škoda, keby sa zabudlo na hodnoty japonského ľudu, strážené toľkými generáciami a keby sa zničila všetok tá krása, ktorú budovali cez dlhé stáročia.

Rozhodne sa teda, že chce byť pochovaný v starobyľom Kjótu, na svojom náhrobnom kameni však chce mať odtlačok nohy svojej bohyne, modernej Sacuko.

Aj z predošlého textu značne vyplýva, že Sacuko má v sebe mnoho spoločného s Taeko. Preto som sa rozhodla bližšie preskúmať ich povahy a na základe porovnávaní zistiť, či skutočne ide o rovnaký typ modernej ženy.

69. Cit.: TANIZAKI, Džun'ičiró. *Deník bláznivého starce*, 2006, s. 62

70. Cit.: TANIZAKI, Džun'ičiró. *Deník bláznivého starce*, 2006, s. 98

4.4 Porovnávanie Taeko so Sacuko z diel *Sestry Makiokovy* a *Deník bláznivého starce*

Po prečítaní viacerých diel napísaných Tanizakim dospejeme ku konštatovaniu, že sa zameriava približne na rovnaký typ žien. Buď je to postava matky, alebo žena, ktorá mužov používa ako objekty a svojou čarovnou mocou ich úplne zotročí. Druhý typ ženy sa takisto objavuje v dielach opisujúcich dávnu minulosť, ako aj v tvorbe s námetom zo súčasnosti. V tejto kapitole sa pokúsim zrovnať dve hrdinky, obidve predstavujú modernú ženu žijúcu v Japonsku dvadsiateho storočia, konkrétne Taeko a Sacuko z románov *Sestry Makiokovy* a *Deník bláznivého starce*.

4.4.1 Stručné predstavenie dvoch žien

Zdá sa, ako keby v románe *Deník bláznivého starce* sme našli pokračovanie života Taeko (*Sestry Makiokovy*) v osobe Sacuko. Taeko už od mladosti vedie značne odlišný život než ostatní členovia rodiny. Ako štrnásťročná na seba upozorní novinovým článkom, ktorý hlási škandál o jej úteku s priateľom Okubatom. Tento jej nerozvážny krok poznačí meno celej rodiny, navyše značne sťaží nájdenie manžela pre Jukiko. Túto aféru môžeme pripisovať jej nerozvážnosti, ktoré vychádza z jej mladého veku. Pozdejšie sa našťastie polepší, a už nie jej výstrednosť, ale jej pokrokovosť je hlavným črtom, ktorou zaujme.

Na začiatku románu ju spoznáme ako zástankyňu všetkého, čo je nové. Prejavuje sa to predovšetkým jej oblečením. Neskôr, hlavne po zoznámení sa s Itakurom jej modernizmus prejde do akejsi vulgárnosti, nehanebnosti. Postupne klesá na morálnom rebríčku. Nakoniec otehotnie od muža (Mijoši), ktorého rola v diele je úplne bezvýznamná. Slúži len ako prostriedok k tomu, aby sa osud Taeko v románe mohol skončiť ako tak rozumne. Vydá sa zaňho, a ani nevieme, či k nemu vôbec niečo cíti. Pravdepodobne sa vyvoleným stane preto práve on, aby si Koisan mohla naďalej užívať svoj nikým a ničím neobmedzovaný život. Presne taký, aký vedie Sacuko.

Sacuko je vydatá, žije v dome svojho muža Džókičiho spolu s jeho rodinou. Džókiči, podobne ako Mijoši, je iba predmetom, zámienkou. Autor potreboval postavu, skrz koho mladú, kontroverznú ženu posadí do blízkosti starého muža čo najprirodzenejším spôsobom. Spoznáme ju ako ženu, ktorej záujem o svojho muža už vyhasol a lásku

hľadá v náručí niekoho iného. Pritom sa dobre zabáva aj zvädzaním svojho starého svokra, ktorého vzruší aj nádej, myšlienka, že by sa mohol dostať do intímnejšieho vzťahu s touto mladou ženou. O jej mladosti sa mnoho nedozvieme, preto obraz o nej môžeme vytvoriť len na základe toho, ako sa chová.

Je celkom predstaviteľné, že Taeko by pokračovala vo svojom živote podobným spôsobom. Ved' aj Okubata ju prestal baviť a po istom čase zo smrti Itakury sa tiež zotavila. Nie je preto vylúčené, že po niekoľkoročnom manželstve by stratila záujem o Mijošiho a vzrušenie by vyhľadávala u niekoho iného. Ale toto je iba jej povrchná charakteristika.

Počas čítania obidvoch diel, podľa rôznych činov hrdiniek, máme možnosť ich lepšie spoznať. Na základe týchto poznatkov môžeme porovnať ich vzťah k mužom a odvodiť, či je vyššie spomenuté tvrdenie reálne, alebo nie.

4.4.2 Porovnávanie dvoch hrdiniek na základe ich vzťahu k mužom

Spoločným črtom obidvoch žien je ich vzťah k opačnému pohlaviu. Je zrejmé, že sú neschopné sa natrvalo oddať jednému mužovi.

Taeko síce javí záujem o manželstvo, ale následkom toho, že tým musí počkať kvôli oddialovaniu svadby Jukiko, odstupom času si uvedomí, že ani jeden z jej doterajších priateľov nie je pre ňu až takým zaujímavým, aby si k nemu pripútala život. Nakoniec sa rozhodne pre Mijošiho, ale či je to z lásky, alebo len z príjemného pocitu patriť k niekomu, nie je jasné. Ich manželstvo nie je potvrdené papierom, ani spojené dieťaťom. Má tak otvorenú cestu pred slobodou. Koniec koncov, keby jej city vyhasli, tak by ju k nemu neviazalo nič. V tomto sa líši od Sacuko. Dá sa to však vysvetliť sociálnym pôvodom.

Sacuko pred tým, než sa vydala za Džókičiho, bola len obyčajnou tanečnicou. Starý pán sa často zamýšľal nad tým, čo by asi povedal jeho otec, keby vedel, že prostredníctvom jeho vnuka do ich vznešenej rodiny bola prijatá žena takého nízkeho pôvodu a s takým obyčajným povolaním. Džókiči sa s ňou nemal dať ani do reči. Touto cestou sa však Sacuko mohla spoločensky povýšiť a žiť v oveľa lepších podmienkach. Je preto jasné, že sobáš pre ňu znamenal akúsi záchranu. Svojho manžela potrebuje, aby mala zabezpečené pevné sociálne zázemie. Na druhej strane, svoj život si chce užívať

ako keby na prstenníku obrúčku nikdy nemala.

V prípade Taeko je to presne naopak. Postupne sa degraduje na spoločenskom rebríčku. Dcéra váženej obchodníckej rodiny nielenže odmietne vydávať sa podľa tradícií, ale svojich partnerov si vyberá z čoraz nižších vrstiev. Vedie to k jej vydedeniu z rodiny. Nakoniec sa rozhodne pre neoficiálny manželský život s barmanom nejasného pôvodu. Ak sa dokáže, že je to muž, pri ktorom chce zostať aj naďalej, ich blízky vzťah môžu potvrdiť sobášom. V opačnom prípade z toho vzťahu môže kedykoľvek vycúvnuť. Je však pravdepodobné, ako som už naznačila, že o svojho vyvoleného čoskoro stratí záujem.

Taeko je žena túžiaca po nezávislosti, takisto ako Sacuko. K mužovi sa pripútajú, možno sa aj rozhodnú pre vážnejší vzťah, ale je to len kvôli zásadným konvenciám, podľa ktorých sa ľudia po istom čase majú usadiť a vytvoriť si svoju vlastnú malú rodinku. Ony si však takýto život nevedia prijať. Je pre nich hrozivá predstava, že by mali patriť tomu istému človekovi už navždy a venovať sa výhradne rodine a domácnosti. Jednoducho im dodáva silu, ak vidia, že svoje okolie ešte stále vedia očariť, že muži sa ochotne vrhnú pred ich nohy. Dokonca aj ten hnusný starý pán, ktorý už nemá zuby, je tučný a keď spí, tečú mu sliny z úst. Najradšej by ostali slobodné navždy, aby mohli viesť svojvoľný, od nikoho nezávislý život, v ktorom môžu experimentovať najnovšími modernými trendmi a zvykmi bez toho, aby boli niekým obmedzované a kritizované.

Na druhej strane, Taeko nepotrebuje manželstvo k tomu, aby všetky tieto svoje potreby uspokojila. Navyše, zdá sa, že Mijoši je človek, ktorý jej vyhovuje v mnohých stránkach. Je takisto mladý, moderný, má svoje plány pre budúcnosť a Taeko je s ním šťastná. Je preto celkom reálne, že keď sa už raz rozhodla pripútať si svoj život k nemu, tak s ním aj ostane. Navyše, roky jej už tiež pomaličky pribúdajú a prejdú časy, keď dokáže ohúriť svoje okolie len lusknutím prstami.

Znegujeme týmto predpoklad, že by Taeko v pozdejších rokoch žila takým nemorálnym životom, ako Sacuko.

Vzťah k mužom ale nie je jediným črtom, ktorým sa na seba podobajú a zároveň líšia. Je tu aj ich boj za nezávislosť, alebo ich koníčky. V nasledujúcich kapitolách chcem poukázať na ich spoločné a odlišné vlastnosti, ktoré sa prejavujú vo vyššie

spomenutých črtoch.

4.4.3 Porovnanie z hľadiska nezávislosti

Jednou zo zásadných zmien, ktoré priniesol vplyv Západu do japonskej spoločnosti je snaha niektorých žien osamostatniť sa. Prestáva byť úplnou samozrejmosťou, že žena sa rozhodne musí vydať, nestarať sa o nič iné ako o domácnosť a o rodinu, pričom má pokorne spĺňať všetky rozkazy manžela. Postupne si vybojujú svoj vlastný priestor pre uplatnenie sa. To, čo pre niektoré slúži ako koníček, pre ostatné môže znamenať živobytie. Pochopia, že aj keď sa vydajú, nemusia sa zriecť svojich záujmov. Na druhej strane, ak im viacej vyhovuje postaviť sa na vlastné nohy a nespoliehať sa na nikoho iného ako na seba, práve tieto záľuby môžu znamenať pevnú pôdu pod nohami. V tomto smere je v dvoch hrdinkách zásadný rozdiel.

Kým Taeko za svoju emancipáciu bojuje a odmieta byť závislou na niekom hoci aj finančne, Sacuko je ženou trochu iných mravov. Mohli by sme preto považovať Taeko za akúsi čistejšiu. Chce žiť a obliekať sa moderne, ale neobťažuje tým nikoho. Je schopná pracovať hoci aj celú noc, zdokonaľovať sa v šití a vyrábaní bábok. Pre svoj blahobyt vymýšľa rôzne plány ako svoj cieľ dosiahnuť. Chce cestovať, získať nové skúsenosti, učiť sa priamo v centre západnej módy, v Paríži. Myslí aj na to, že raz možno prídu časy, keď bude musieť živiť aj niekoho iného. Manžela, prípadne deti. Je jej jasné, že sa rozhodla pre iný život, aký neschvaľuje *hlavný dom*, a preto má dve možnosti. Buď sa nechá skrotiť, alebo sa vrhne všetkými svojimi silami do zdokonaľovania sa, aby splnila svoj plán, t. j. aby sa stala úplne nezávislou.

Keď sa pozrieme na Sacuko, ona je presne jej opakom. Vydá sa do dobrej rodiny a užíva si svoj život na účet ostatných. Práca u nej nepríde ani do úvahy, o svojho jediného syna sa nestará. Záujem prejavuje výhradne o starcovi, ale to tiež len preto, aby ho mohla potom využívať. Zlomyselne ho zvádza, svojim chovaním mu sľubuje veci, o ktorých on už ani nesníval. Všetko je však klamstvo. Tieto jej hry slúžia len k tomu, aby sa dostala k jeho peniazom. Presne vie ako si omotať okolo prsta úbohého starca.

Starý pán svoje vlastné deti v ničom nepodporuje, vraví, že svoj nemalý finančný majetok potrebuje na niečo iné, než na pomoc svojich dcér. Nerobí mu ale problém kúpiť Sacuko drahú kabelku, alebo dokonca predrahy prsteň s tigrím okom. Nechá sa

nahovoriť aj na vybudovanie bazénu v záhrade domu. To všetko za to, že jej môže pobožkať nohy, krk, alebo pre sľub, že možno ju raz uvidí tancovať vo vode.

Taeko by k takýmto hrám nikdy nepristúpila. Možno to vyplýva z jej vznešeného pôvodu, možno z čistoty, ktorá sa v nej zachovala ešte z mladosti. Jednoducho pochopí, že k tomu, aby bola šťastná, nemusí obťažovať a využívať slabších a bezbranných.

Spôsoby, akými Sacuko ide za svojim, sú často až nechutné. Starcovi naznačí, že nikdy nezatvára dvere kúpeľne, keď sa sprchuje ona. Je to priamo výzva, povzbudenie na to, aby sa starý pán bez obáv odhodlal k tomu, aby ju pri sprchovaní prekvapil. Aj sa tak stane. Nie raz, ani nie dvakrát.

Pravda, Taeko tiež nezatvára dvere, kým sa kúpe, a nevadí jej, že personál domu ju uvidí v župane. Členovia rodiny ju preto hneď označia za vulgárnu. Ona sa však chce cítiť uvoľnene. Veď kde inde by sa tak mohla správať, ak nie doma? Nechová sa tak preto, aby niečo dosiahla, aby niekym manipulovala. Jednoducho sa chce cítiť dobre. Nikoho o nič nežiada, nepodvádza. Čo potrebuje, na to si zarobí sama.

Aj keď ku konci románu sa objavia pochybnosti, či sa náhodou nepriživuje na Okubatovi, ona všetky tieto zlomyseľné reči dokáže vyvrátiť na svoj prospech. Na všetko nájde odpoveď, ktorá prípadné otázky vysvetlí a jej povest' očistí.

Je preto jasné, že čo sa týka dosiahnutia svojvoľnosti, sa dve hrdinky od seba značne líšia. Chcú v podstate to isté, ale zvolia si úplne rozličné cesty. Je to podobne aj so spôsobom, aký si zvolia k odreagovaniu, ktoré preskúmam v nasledujúcej podkapitole.

4.4.4 Zábava, spôsoby akými sa Taeko a Sacuko odreagujú

Napriek tomu, že aj Taeko, aj Sacuko predstavujú v podstate rovnaký typ ženy, sú v mnohých veciach odlišné. Obidve sú mladé, moderné, majú obrovskú chuť do života, sú energické a rady sa zabávajú. Práve v tom poslednom však nájdeme mnoho rozdielov medzi týmito dvoma osobami.

Taeko, síce moderná aj čo sa týka výzoru, aj rozmýšľania, v sebe ešte stále zachovala istú lásku voči japonským tradíciám. Je členkou krúžku tradičných japonských tancov, vyrába bábky, ktoré sú označené ako umelecké diela. Aj keď sa tohto koníčka neskôr vzdá, stále sa venuje niečomu dievčenskému. Začne sa intenzívnejšie zaoberať

krajčírstvom. Konkrétne západným. Svoj voľný čas teda dokáže využiť rozumne. Pozná síce skoro všetky bary a reštaurácie v okolí, ale neodmietne ani kúsok kultúry. Zachová si v sebe patričnú japonskú ženskú jemnosť.

Sacuko sa na druhej strane, perfektne zabáva na krvavých boxerských zápasoch, v ktorých už vôbec nič tradičného a pekného, ale ani ženského nie je. Do divadla občas tiež zavíta, ale len ako spoločníčka starého pána a celý čas čaká na koniec, aby mohla vymetať obchodné domy s najnovšími európskymi módnymi vychytávkami. Samozrejme z úspor starca. Oveľa radšej chodí do kina. Pozrie si snád' každý nový hollywoodsky film, ktorý premietajú v kinách, z ktorých najviac preferuje erotické trilery. Čo sa týka vzdelávania sa, z času na čas otvorí knižku angličtiny, ale to je asi všetko. Viac nepotrebuje. Stačí jej prepychová kabelka, drahokam na prste, jazda autom. K tomu všetkému manžel z dobrej rodiny, ktorého otcom môže manipulovať podľa vlastného scenára. Ten jej dokonca nezakáže mať ani milenca, naopak ju v tom podporuje, len aby ju videl šťastnú.

Možno keby aj Taeko ostala pri svojom manželovi, alebo keby sa bola vydala za Okubatu, tak by ju čakal rovnaký osud. Jedného dňa by ju prestali baviť jej koničky a nudu by zaháňala podobnými hrami ako Sacuko. V tom prípade by sa potvrdilo tvrdenie, že príbeh Taeko sa pokračuje v knižke *Deník bláznivého starce*, len pod menom Sacuko. Túto hypotézu však nemôžeme potvrdiť nijakými faktami, záleží od čitateľa, ku ktorému názoru pristúpi.

Ako už bolo spomenuté, Taeko v mnohých veciach pripomína Sacuko, sú to však len povrchové vlastnosti. Obidve predstavujú modernú Japonku dvadsiateho storočia, a v podstate od života chcú to isté. Slobodu. Obidve však majú trochu inú predstavu o tomto pojme. Navyše cesty, aké si zvolia k jej dosiahnutiu, sú tiež veľmi rozdielne. Aj podmienky, v ktorých sa ocitnú, sú celkom odlišné.

Taeko svoje ciele chce dosiahnuť vlastnými silami a schopnosťami a k ostatným sa zaobchádza s láskou. To je ten najväčší rozdiel medzi dvoma ženami. Pravda, aj Sacuko cíti v sebe obrovskú lásku. Z celého srdca totiž miluje seba samú.

Záver

Cieľom diplomovej práce bolo poukázať na prejavy modernizácie v japonskej spoločnosti vyjadrené v literatúre dvadsiateho storočia, konkrétne v dielach Džun'ičiróa Tanizakiho.

Autor vo viacerých svojich prácach opisuje svoje dojmy z veľmi rýchle sa meniacej spoločnosti svojej zeme, v ktorej tradície strácali svoje pevné miesto, ktoré postupne preberala modernizácia. V mladosti aj on sám bol nadšený touto zmenou, avšak neskôr, keď začalo hroziť, že prídu časy, keď divadlá *kabuki* budú prázdne, pretože všetci sa budú pozerat' v kine na hollywoodske filmy, začal cítiť ľútosť nad celou situáciou. Toto obdobie zachytil aj v dielach, s ktorými sa zaoberám v tejto práci, t. j. *Ti, kteří raději kopřivy*, *Sestry Makiokovy* a *Deník bláznivého starce*.

V novele *Ti, kteří raději kopřivy* autor líči život manželského páru, ktorý sa nevie odhodlať k rozvodu. Tu som poukázala na symbol tradícií a japonského ľudu. Japoncom by bolo tiež ťažké vzdať sa svojich zvykov, zrieknuť sa svojho sveta len preto, lebo niektorí tvrdili, že ten druhý spôsob života je oveľa lepší. Taktiež som poukázala na stotožnenie sa autora s postavou manžela, Kanameho, a to z hľadiska vzťahu k tradíciám. Kaname, podobne ako Tanizaki, je na začiatku novely ešte typickým moderným Japoncom, avšak postupne začne objavovať krásy japonskej kultúry, na ktoré už skoro zabudol, lebo bol príliš očarený Západom. Prvky modernizácie, podobne ako aj v ostatných dvoch dielach, sa prejavujú samozrejme aj v každodennom živote postáv, v ich chovaní sa, v myslení a v neposlednej rade v ich výzore.

Román *Sestry Makiokovy* je Tanizakiho vrcholným dielom. Opisuje život štyroch sestier pochádzajúcich z kedysi zámožnej obchodníckej rodiny žijúcich v období druhej svetovej vojny. Každú z nich ovplyvnila modernizácia v inej miere. Tieto znaky sa najviac preukazujú na Taeko, ktorá je najmladšia zo sestier. Aj keď som každú charakterizovala z hľadiska stretu tradícií a modernizmu, práve jej postava mi dala možnosť čo najviac osvetliť túto záležitosť. Problémy v jej živote totiž nevyplývajú z toho, že by bola zlá, ale z prostredia, v ktorom žije. Ostatným členom rodiny je ťažké pochopiť dievčinu až prehnane modernú na ich vkus. Predstavuje príliš nové obdobie, ktoré odporuje svetu, v ktorom by chceli žiť ostatní.

Tretie dielo, ktorým som sa zaoberala, je román *Deník bláznivého starce*, ktorý Tanizaki napísal tri roky pred svojou smrťou. Hlavnou témou diela je vzťah starého muža k mladej a modernej manželke svojho syna, Sacuko. Ich vzťah je dokonalou metaforou na konflikt medzi západným a východným svetom. Sacuko starým pánom manipuluje, ako sa jej zachce. Starec sa veľmi ľahko nechá presvedčiť k všetkým jej prianiam, dokonca sám cíti, že by sa chcel stať novodobejším. Avšak na sklonku svojho života, keď hľadá perfektné miesto večného odpočinku v Kjóte, preukáže sa, že v hĺbke svojho srdca ešte stále preferuje tradície svojej krajiny, ktorú svojim vekom reprezentuje.

Nakoniec som poukázala na podobné črty Taeko a Sacuko, dvoch moderných hrdiniek z románov *Sestry Makiokovy* a *Deník bláznivého starce*. Počas písania kapitoly týkajúcej sa tejto témy som konštatovala, že kým obidve hrdinky predstavujú modernú Japonku a na prvý pohľad sa zdajú byť rovnaké, predsa sa od seba značne líšia. To znamená, že nie všetko, čo je moderné, musí byť zlé a kruté.

Tanizaki je predovšetkým známy ako spisovateľ dávajúci do protikladu Východ a Západ. Analyzovaním jeho vybraných diel sa mi preto podarilo poukázať na rozpory medzi tradíciami a modernizmom v japonskej spoločnosti dvadsiateho storočia.

Resumé

The aim of this work is to take a deeper look on the influence of the West on the Japanese society and at the same time to point at the problem of it's confrontation with traditions on the basis of analyzing selected works of the modern Japanese author, Tanizaki Jun'ichirō. In his works, the author often gives the task of presenting the modern Japanese society into the hands of female characters, such as Misako, Taeko and Satsuko from the works *Some Prefer Nettles*, *The Makioka Sisters* and the *Diary of a Mad Old Man*. By analyzing these women and their surroundings are highlighted the main changes in the way of thinking, behaviour and appearance. At the same time these elements are confronted with the Japanese customs and traditions. The results show that as long as the two directions did not merge into a natural form they were causing major problems in the Japanese society.

Zoznam použitých prameňov a literatúry

Beletria

TANIZAKI, Džun'ičiró. *Ti, ktorí raději kopřivy*. Z jap. prel. Vlasta Hilská. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, n. p., 1965. 138 s.

TANIZAKI, Džun'ičiró. *Sestry Makiokovy*, Z jap. prel. Vlasta Winkelhöferová. Praha: Svoboda, 1977. 623 s.

TANIZAKI, Džun'ičiró. *Deník bláznivého starce*. Z jap. prel. Antonín Líman. 2. vyd. Praha: Euromedia Group k. s., 2006. 125 s. ISBN 80-86938-63-8.

Odborná literatúra

KEENE, Donald. *Dawn to the West: Japanese Literature in the Modern Era: Fiction*. New York: Columbia University Press, 1998. 1329 s. ISBN 02-3111-435-4.

VASILJEVOVÁ, Zdeňka. *Dějiny Japonska*. Praha: Svoboda, 1986. 604 s.

EJDUS, Ch. T. *Novodobé Japonsko: Stručný nástin nových dějin Japonska*. Praha: Státní nakladatelství politické literatury, 1959. 302 s.

NOVÁK, Miroslav. *Japonská literatura – I*. 2. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, n. p., 1989. 219 s.

VASILJEVOVÁ, Zdeňka. *Novodobé dějiny Japonska (1868 – 1951)*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství n. p., 1964. 174 s.

BIX, Herbert P. *Hirohito a vznik moderního Japonska*. Z ang. prel. Zdeněk Hron, Praha: Jiří Bouchal – BB art, 2002. 599 s. ISBN 80-7257-712-3.

IZSÓF, Alajos. *Túl a nagy vizeken*. Budapest: Az élet könyvei, 1916.

Príspevky do monografických publikácií

HILSKÁ, V. **Tanizakiho oslava japonské kultury.** In TANIZAKI, Džuničiró. *Ti kteří raději kopřivy.* Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1965, s. 133 – 138.

WINKELHÖFEROVÁ, V. **Tanizaki a jeho román Sestry Makiokovy.** In TANIZAKI, Džuničiró. *Sestry Makiokovy.* Praha: Svoboda, 1977, s. 617 – 623.

WINKELHÖFEROVÁ, V. **Ohlas tradičních japonských estetických ideálů v prózách Džuničiróa Tanizakiho.** In TANIZAKI, Džuničiró. *Most snů.* Praha: Vyšehrad, 1983, s. 203 – 207.

HILSKÁ, V. **Doslov.** In *Pět japonských novel.* Praha: Odeon, 1969, s. 333 – 338.

Články z internetu

MINÁR, Peter. **Modernizáciu Japonska z rokov 1543 – 1889 možno prisúdiť Európanom.** <http://beo.sk/historia/36-t/273-modernizaciu-japonska-z-rokov-1543-1889-mozno-prisudit-europanom> (15.3.2008)

Junichiro Tanizaki (1886-1965) - written also: Jun'ichiro.
<http://www.kirjasto.sci.fi/tanizaki.htm> (18.3.2008)

Junichiro Tanizaki Biography and List of Works.
http://www.litweb.net/biography/138/Junichiro_Tanizaki.html (18.3.2008)

SMITH, S. E. **Who is Junichiro Tanizaki?** <http://www.wisegeek.com/who-is-junichiro-tanizaki.htm> (19.3.2008)

Tanizaki Junichiro <http://www.hanamiweb.com/tanizakijunichiro.html> (19.3.2008)

<http://www.reference.com/search?q=junichiro%20tanizaki> (26.3.2008)

<http://www.answers.com/topic/naomi-novel> (30.3.2008)